

KNJIŽNICA KOČEVJE

Pia Marincelj

**NAČINI IN OBLIKE IZVAJANJA PROMOCIJE KNJIŽNICE
IN SPODBUJANJA BRALNE KULTURE MLADOSTNIKOV**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Kočevje, 2018

IZJAVA O AVTORSTVU IN O JAVNI OBJAVI PISNE NALOGE

Spodaj podpisana PIA MARINCELJ izjavljam, da sem avtor(ica) pisne naloge za bibliotekarski izpit za bibliotekarja z naslovom:

Načini in oblike izvajanja promocije knjižnice in spodbujanja bralne kulture mladostnikov.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem pisno nalogo izdelal(a) samostojno in je moje avtorsko delo,
- so dela drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih navajam neposredno ali povzemam, navedena oziroma citirana v skladu s standardom APA,
- sem besedila ali podatke, ki so avtorsko zaščiteni, uporabila v skladu z določbami zakona, ki določa avtorske pravice,
- je elektronska oblika pisne naloge istovetna s tiskano obliko naloge,
- na podlagi 23. člena Pravilnika o bibliotekarskem izpitu ter v skladu s prvim odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem javno objavo elektronske oblike pisne naloge na portalu Digitalne knjižnice Slovenije.

Podpis avtorice:

V Kočevju, dne 10. 5. 2018

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Pia MARINCELJ

Naslov pisne naloge: Načini in oblike izvajanja promocije knjižnice in spodbujanja bralne kulture mladostnikov

Kraj: Kočevje

Leto: 2018

Število strani: 29

Št. grafov: 14

Št. preglednic: 0

Število prilog: 1

Št. strani prilog: 3

Število referenc: 21

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Knjižnici Kočevje

Mentor v času strokovnega usposabljanja: Cirila Pekica, direktorica

UDK: 027.625(497.4 Kočevje)

Ključne besede: splošne knjižnice, branje, mladina, obiskovanja knjižnic, mladi, kulturne prireditve, motivacija

Izvleček:

V Knjižnici Kočevje je, tako kot drugod po Sloveniji in v svetu, vse bolj opazen upad branja pri mladostnikih v srednješolskih letih. Gre za specifično ranljivo skupino uporabnikov, ki potrebuje drugačen pristop, in ji je tako potrebno prilagoditi tudi načine promocije knjig in knjižnic ter programe za izvajanje bibliopedagoškega dela. V nalogi je pregled različnih pristopov promocije branja med mladimi v splošnih knjižnicah v Sloveniji in po svetu. Razpravi je dodan razmislek o možnostih uvedbe v prakso Knjižnice Kočevje preko različnih aktivnosti na družbenih omrežjih in z dejavnostmi v sami knjižnici, prilagojeno potrebam lokalnega okolja. V novembru in decembru 2017 ter januarju 2018 je bil v Knjižnici Kočevje z dijaki Gimnazije in srednje šole Kočevje ter s sedmošolci osnovnih šol OŠ Zbora odposlancev, OŠ Ob Rinži, OŠ Stara Cerkev, OŠ Fara in OŠ Ljubo Šercer izveden projekt Rastem s knjigo. Izvedba projekta se je skušala čim bolj približati zahtevam ciljnih skupin. V aprilu je bila z dvema vzorčnima skupinama (trije razredi OŠ Zbora odposlancev in trije razredi Gimnazije Kočevje, en razred smeri ekonomski tehnik in en razred smeri strojni tehnik) izvedena anketa o odnosu do branja in obiskovanja splošne knjižnice, o uspešnosti in vplivu projekta nanje ter pripravljenosti za sodelovanje v dejavnostih knjižnice. Rezultati ankete nakazujejo smernice za izvajanje projekta ter drugih projektov in aktivnosti v prihodnosti.

ZAHVALA

Rada bi se zahvalila Knjižnici Kočevje, še posebej direktorici in moji mentorici Cirili Pekica, ki me je zaposlila in mi omogočila usposabljanje, izdelavo te naloge in opravljanje bibliotekarskega izpita ter mi bila na voljo za vprašanja in pomoč. Zahvalila bi se tudi ostalim zaposlenim v Knjižnici Kočevje, ki so z mano delili svoje znanje v času usposabljanja. Prav tako sem hvaležna šolskima knjižničarkama Meti Šilc z OŠ Zbora odposlancev in Dijani Grgurić z Gimnazije in srednje šole Kočevje ter profesorici Tanji Masterl, ki so mi pomagale pri organizaciji izvedbe ankete in pa seveda vsem učencem in dijakom, ki so anketo rešili. Velika zahvala gre tudi moji družini, ki me je podpirala in mi stala ob strani.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	TEORETIČNI DEL.....	2
2.1	VLOGA SPLOŠNE KNJIŽNICE V IZOBRAŽEVANJU.....	2
2.2	ZNAČILNOSTI NOVE GENERACIJE.....	5
2.3	DEJAVNOSTI ZA MLADE V KNJIŽNICAH DOMA IN PO SVETU	7
2.3.1	Knjižnice doma in po svetu	7
2.3.2	Knjižnica Kočevje	9
3	PRAKTIČNI DEL.....	14
3.1	RAZISKOVALNA METODA	14
3.2	REZULTATI	15
4	RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI.....	23
5	VIRI IN LITERATURA	27
6	PRILOGE.....	I

KAZALO GRAFOV

Graf 1:	Kako pogosto obiskuješ splošno knjižnico?	16
Graf 2:	Ali rad/a bereš v prostem času?	16
Graf 3:	Se ti zdi branje pomembno?.....	17
Graf 4:	Ali knjižnico večinoma uporabljaš za šolske potrebe ali za prosti čas?	17
Graf 5:	Koliko knjig (ki niso vezane na šolo) na leto prebereš v prostem času?	18
Graf 6:	Označi, katere storitve v splošni knjižnici uporabljaš.....	18
Graf 7:	Ali poznaš in uporabljaš storitve, ki jih omogoča COBISS+?.....	19
Graf 8:	Označi, katere izmed aktivnosti za mlade v splošni knjižnici bi te zanimale.	20
Graf 9:	Ali bi se v prostem času udeležil/a katere izmed aktivnosti za mlade v splošni knjižnici, če bi bila na voljo?.....	20
Graf 10:	Ali bi se udeležila aktivnosti v knjižnici v sklopu šole (OIV (obveznih izbirnih vsebin) v srednji šoli)?.....	21
Graf 11:	Kakšen se ti je zdel obisk splošne knjižnice v okviru projekta Rastem s knjigo?	21
Graf 12:	Se ti zdi, da bi bil obisk knjižnice lahko bolj zanimiv?	22
Graf 13:	Si prebral/a knjigo, ki si jo prejel/a v dar ob obisku splošne knjižnice?.....	23
Graf 14:	Ali veš, da ima Knjižnica Kočevje svoj Facebook profil in tudi svoj Instagram profil?	23

1 UVOD

Tehnologija se ves čas razvija, njen vpliv na naša življenja se povečuje, s spremembo življenjskega stila pa se oblikujejo nove generacije z drugačnimi delovnimi navadami, motivi, vrednotami in posledično zanimanji. Vsaka izmed generacijskih skupin se od druge razlikuje po vrsti značilnosti, ki se odražajo v vsakdanjem življenju, to pa od pedagogov in knjižničarjev zahteva drugačne in vedno nove pristope. V obdobju, ko postajajo družbena omrežja del vsakdana, igrajo splošne knjižnice pomembno vlogo v pomoči najstnikom pri izbiri pravih informacijskih odločitev, poleg tega pa lahko mladim ponudijo prostor in vsebine za kvalitetno preživljanje prostega časa. Knjiga v času množice medijev za zabavo in izobraževanje izgublja svojo atraktivnost in ravno zato je eden izmed največjih izzivov, s katerim se dandanes soočajo knjižničarji v šolskih in splošnih knjižnicah, kako knjižnico in branje približati sodobnim mladostnikom v najobčutljivejših letih in sodelovati pri oblikovanju mladostnikov v odgovorne odrasle. V interakciji z uporabniki mora strokovni knjižnični delavec ceniti in spodbujati specifične prednosti posamezne generacije, učinkovito upravljati z razlikami in se hkrati v določeni meri odpovedati stereotipom o posameznih generacijah.

V Knjižnici Kočevje je že nekaj časa opažen upad obiska mladostnikov (okvirna starost od 15 do 18 let). Obisk knjižnice pri srednješolcih in študentih je v večji meri omejen na izposojlo obveznega šolskega branja ter literature za seminarske in diplomske naloge. Branje leposlovja pa je (podobno kot druge kulturne dejavnosti) izjemnega pomena v oblikovanju osebnosti, pri doseganju višjih učnih rezultatov, za kakovostno preživljanje prostega časa, medkulturno in medgeneracijsko razumevanje ter za višjo raven bralne in drugih pismenosti (Nacionalni svet za knjižnično dejavnost, 2017). Knjižnica je kot kulturna ustanova ena izmed pomembnih akterjev, ki bi lahko te dejavnosti pri mladostnikih spodbudila.

Predpostavljamo torej, da bralne navade upadejo na prehodu iz osnovne v srednjo šolo in s tem upada tudi obisk knjižnice, še posebno za prostočasne namene. V teoretičnem delu pisne naloge so obravnavane značilnosti novih generacij in možni pedagoški ter promocijski pristopi, s katerimi bi se lahko splošna knjižnica le tem približala. V praktičnem delu so navedene dosedanje dejavnosti za mlade v Knjižnici Kočevje in aktivnosti za promocijo, ki sem jih sama izvajala v času usposabljanja. Z učenci sedmih razredov osnovne šole in prvih letnikov srednje šole, ki so Knjižnico Kočevje v letošnjem šolskem letu obiskali v okviru projekta Rastem s knjigo, je bila izvedena anketa o odnosu do branja, do splošne knjižnice in o učinkih projekta nanje. Zanima me, na kakšen način bi lahko pritegnili mladostnike k

pogostejšemu obiskovanju splošne knjižnice. Rezultati mi bodo pokazali smernice za nadaljnje delo z mladimi.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 VLOGA SPLOŠNE KNJIŽNICE V IZOBRAŽEVANJU

Statistike raziskave *Knjiga in bralci V* iz leta 2014 (Kovač, Blatnik, Rugelj, Rupar in Gregorin, 2015) kažejo, da število bralcev pri nas z leti upada. V Sloveniji odstotek samoidentificiranih nebralcev skozi štirideset let sicer ostaja razmeroma stabilen, medtem ko se v drugih evropskih državah ta odstotek z višanjem izobrazbe pospešeno znižuje. Kljub temu, da večina tistih, ki berejo, še vedno obiskuje knjižnice, pa je pri mladostnikih opažen trend naročanja cenovno bolj dostopnih knjig v tujem jeziku po spletu.

Kljub novim tehnologijam edinstvenih pozitivnih učinkov knjig in branja ne gre zanemariti. Raziskava ekipe znanstvenikov iz Združenih držav (Evans, Kelley, Sikora in Treiman, 2010) je pokazala, da otroci, ki odraščajo v domovih z veliko knjigami, v povprečju dosežejo 3 leta izobraževanja več od otrok iz domov brez knjig, neodvisno od izobrazbe, poklica in družbenega razreda staršev. Ti rezultati so se potrdili tako v bogatih kot v revnih državah, v preteklosti in v sedanjosti ter pod različnimi političnimi sistemi, najbolj močno pa se je povezava pokazala na Kitajskem pri otrocih iz manj izobraženih družin. Obširna domača knjižnica otrokom ponuja orodja, ki so neposredno koristna pri učenju v šoli: bogato besedišče, informacije, spretnosti razumevanja, domišljijo, široka obzorja, poznavanje dobrega pisanja, razumevanje pomena dokazov v argumentu in mnoga druga. Knjige posamezniku predstavljajo orodje za učenje, pobeg, preživljanje časa, sprostitvev in zabavo, hkrati imajo pozitiven vpliv na uporabnikovo socialno življenje, saj omogočajo tvorjenje skupin s podobnimi interesi ter razlikovanje znotraj in zunaj skupin. Hkrati se z branjem utrjujejo osebne karakteristike posameznika, vrednote, empatija in sprejemanje drugačnih (Kaiser in Quandt, 2016). Sklepamo lahko, da je za otroka predvsem pomemben stik s knjigo in dostopnost knjig, kar lahko omogočimo tudi z rednimi obiski splošne in šolske knjižnice.

Strokovnjaki povsod po svetu ugotavljajo upad bralne motivacije pri učencih na prehodu iz nižje na višjo stopnjo osnovne šole in nato ponoven upad ob vstopu v srednjo šolo. Nizko bralno motivacijo pripisujejo temu, da se z višjo stopnjo znižuje motivacija za učenje – za boljši učni uspeh je potrebno vlagati čedalje več truda v branje in učenje, učenci branje vse bolj povezujejo z šolskimi obveznostmi, možnosti samoizražanja so nižje, časa za branje vsebin po izbiri in glede na lastne interese pa je vse manj. Prav tako učenci višjih razredov

svoje bralne sposobnosti slabše vrednotijo kot učenci nižjih razredov (Pečjak, Bucik, Gradišar in Peklaj, 2006). Knjižničarji moramo vsak stik z mladostniki izrabiti za odkrivanje načinov spodbujanja bralne motivacije posameznikov, ki jo (Pečjak in Gradišar v Pečjak, Bucik, Gradišar in Peklaj, 2006, str. 7) definirata kot *»nadpomenko za različne motivacijske dejavnike, ki spodbujajo človeka h branju, dajejo bralnemu procesu smisel in tako pomagajo posamezniku, da vztraja do cilja in si želi bralno izkušnjo še ponoviti (ponovno doživeti)«*. Motivacijo za branje v grobem razdelimo v tri skupine (prepričanja o sposobnostih in učinkovitosti branja, cilji in razlogi za branje (notranja in zunanja motivacija) ter socialni vidik branja). S strani učiteljev, pa tudi knjižničarjev, je zelo pomembno spodbujati kompetentnost za branje in s tem vplivati na bralni dosežek. Izvor kompetentnosti je posameznikov dosežek v primerjavi z dosežki drugih. Za oblikovanje občutka kompetentnosti pa so zelo pomembne povratne informacije, ki jih mladostnik dobi od učiteljev, staršev in vrstnikov. Če so te pozitivne, se povečuje občutek kompetentnosti in s tem bralna motivacija.

Pomembno je, da so otroci že od zgodnjih let v stalnem stiku s knjižnico in da se ta stik v letih odraščanja ne izgubi. Knjižnica se mora truditi obdržati svoje uporabnike in mora za to uporabljati raznovrstne načine in ukrepe. Ponudbe knjižnic so storitve, ki se v interesu celotne skupnosti opravljajo za uresničevanje ciljev kulture, izobraževanja in znanosti, zato jih večinoma ustanavljajo lokalne skupnosti in so financirane iz javnih sredstev. Vendar pa se, ne glede na to, ali organizacije delujejo v pridobitnem ali nepridobitnem okolju, srečujejo s podobnimi izzivi in v obeh okoljih je njihov cilj zadovoljevanje potreb uporabnikov oziroma strank. Glede na to, da se ljudje podobno obnašajo do vseh ponudnikov, za knjižnice veljajo podobne zakonitosti kot za profitne organizacije, zato bi morali knjižničarji spremljati trende na področju prodajnih mest in se tem trendom tudi prilagajati (npr. promocija preko družbenih omrežij, nagradne igre itd.). Namen promocije, kot elementa marketinškega spleta, je funkcija prenašanja informacije med ponudnikom (torej knjižnico) in uporabnikom, torej funkcija komuniciranja, skozi katero knjižnica sporoča uporabniku, kaj, kje, kako in po čem ponuja svoje storitve. Izdelek je v tem primeru knjižnica sama, z vsemi značilnostmi fizičnega okolja, osebja v tem okolju in gradiva, ki ga ponuja. Zato mora dobro poznati svoje uporabnike in biti vsečna ter prilagojena vsem skupinam (Mumel, 2009).

V sodobnem času se vloga tiskane knjige in s tem tudi knjižnice kot fizične ustanove spreminja. Knjižnice zaradi virtualno dostopnega znanja vse bolj izgubljajo na statusu zakladnice znanja, shranjenega v tiskanih knjigah in pridobivajo na simbolni vrednosti informacijskega središča in pa prostora za druženje, preživljanje kvalitetnega prostega časa in

obiskovanja kulturnih in izobraževalnih dogodkov. Na ta način lahko uporabnikom ponujajo še mnogo več in s tem pridobivajo različne skupine uporabnikov, tudi takšne, ki niso zainteresirane za izposajo literature. V novih *Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice* (za obdobje 2018-2018) je zapisano, da naj bi splošna knjižnica promovirala pozitiven odnos do branja mladostnikov, pomagala razvijati bralno pismenost in bralne interese, spodbujala izmenjavo bralnih izkušenj (v živo in na spletu), spodbujala ustvarjalnost pri mladostnikih v različnih oblikah (samostojno ustvarjanje v različnih medijih), spodbujala in razvijala poslušalsko in gledalsko kulturo mladostnikov ter medkulturni in medgeneracijski dialog in povezovanje v lokalni skupnosti.

Poleg tega mora splošna knjižnica uporabnike izobraževati za uporabo informacijskih orodij, ki omogočajo dostop do relevantnih informacij ter za razumevanje in rabo informacij, posredovanih s sodobno tehnologijo, ter preko sodobnih komunikacijskih tehnologij. Takšno znanje je v poplavi informacij vse bolj pomembno. Pri izvajanju informacijskega opismenjevanja je cilj knjižničarja poglobiti in nadgraditi učenčeva knjižnično informacijska znanja, ki usposobijo učenca za iskanje, analizo, sintezo in uporabo informacij. Pojem *informacijsko opismenjevanje* se pojavi v sedemdesetih letih in je od takrat vodilna naloga šolskih (pa tudi splošnih) knjižnic in njihovega izobraževanja uporabnikov (Bolčina, 2003). Ameriško bibliotekarsko društvo je informacijsko pismenost leta 1989 definiralo kot »*sposobnost spoznati, kdaj potrebujemo informacijo, jo znati najti, oceniti, učinkovito uporabiti ter razumeti kako je informacija organizirana*« (ALA, 2018). Ključnega pomena za generacijo Z (podrobneje opredeljeno v naslednjem podpoglavju) je, da informacijsko pismenost spozna kot učenje za učenje, pridobivanje sposobnosti kritičnega ocenjevanja ter selekcije virov do te mere, da so sami sposobni oceniti in pridobiti kvalitetno znanje. Izziv za knjižničarje je informacijsko opismenjevanje in promocijo branja »digitalnim nomadom«, ki so zrasli s tehnologijo v rokah, predstaviti kar se da zanimivo. Da bi bibliopedagoške ure potekale kar se da kakovostno, so seveda potrebni tudi materialni pogoji, kot so ustrezna knjižnična zbirka, prostor, informacijski sistem in tehnologija. Še toliko bolj pri opismenjevanju generacij Y in Z, ki kažeta zahtevnejše tehnološke potrebe. (Božič, 1999)

Tako kot za učitelje, je pomemben izziv za knjižničarje združiti stil komunikacije, osveščanja in poučevanja z generacijo, ki jo poučuje, saj so tudi učenci in dijaki, ki za določeno snov niso nujno motivirani, bolj odprti za vsebine, ki so blizu njihovim učno-stilnim preferencam.

2.2 ZNAČILNOSTI NOVE GENERACIJE

Da bi se splošna knjižnica mladostnikom lahko približala in da bi zaposleni lahko ustvarjali nove, mladim namenjene vsebine in knjižnične aktivnosti, morajo poznati značilnosti generacije, ki jo poučujejo oziroma z njo sodelujejo. Te so precej drugačne od značilnosti generacij bibliotekarjev in knjižničarjev, ki aktivnosti organizirajo in izvajajo, saj ti sodijo v generacije »baby boomerjev« (rojeni med 1956 in 1964), X (rojeni med 1965 in 1980) in Y (rojeni med 1981 in 1999), medtem ko lahko današnje osnovnošolce in srednješolce uvrstimo v generacijo Z (rojeni med 1995 in 2010, v določenih virih pa po 2000) (*Generacijske razlike na delovnem mestu*, 2017).

Otroci generacije Z so na internet in ostale nove modele socialne komunikacije (mobilni telefoni, digitalna televizija...) priklopljeni praktično od otroštva. Pišejo stavke brez ločil, iščejo odgovore na Googlu in listajo knjige v glavnem le še v šoli. Gre za iznajdljive posameznike, ki odraščajo v svetu hipnih informacij in za katere je najpomembnejši kanal, ki ga poznajo, YouTube (Pompe, 2016). Generacija Z se raje sporazumeva digitalno, kot da ima diskusijo v živo, njihovi glavni idoli pa so YouTube zvezdniki. Generacija Z se je stvari okoli sebe zares začela zavedati v času gospodarske krize, zato je ta generacija bolj iznajdljiva kot predhodna. Ve namreč, da se mora znajti sama in si tudi sama ustvarjati priložnosti, ne pa čakati nanje. Raziskave kažejo, da namerava kar 76 % pripadnikov generacije Z iz svojega hobija narediti službo. Že kot najstniki začenjajo graditi svojo blagovno znamko, saj razumejo moč družbenih omrežij, ki imajo vpliv ne le na zasebno življenje, pač pa so tudi njihov življenjepis. So aktivni državljani, aktivisti s pristinim namenom reševanja sveta pred pogubo. Vidijo širšo sliko in imajo čut za okolje (zrasli so v strahu pred globalnim segrevanjem in izčrpanjem virov), predvsem pa vest (v primerjavi z generacijo Y si veliko več pripadnikov generacije Z želi služb, ki imajo socialen vpliv), so tudi bolj odprti in strpni do rasnih, seksualnih in generacijskih razlik. Pripadniki generacije Z naj bi se trudili za bolj sočuten svet, velik poudarek naj bi bil na pomoči drugim (Anderson, 2004). So izjemno selektivni, zato so prava uganka za oglaševalce, saj stvarem ne nasedajo zlahka. Generacijo označujejo visoka stopnja mobilnosti, univerzalne vrednote in virtualizacija. Njihove zaposlitvene želje so pogosto povezane z informacijsko tehnologijo, ekonomijo in humanistiko (Ilin in Shestova, 2014). Za generacijo Z je Facebook že zastarel, v ospredje pa prihajajo nova družbena omrežja (Tumblr, Instagram, Snapchat) (Kingston, 2014). Sociolog Mark McCrindle generacijo Z označuje celo za najbolj povezano, izobraženo in sofisticirano generacijo v zgodovini (Kingston, 2014). Dolenc (2018) navaja še nekaj značilnosti Z-generacije: so precej

samozavestni, zagotoviti si želijo dobro prihodnost, zavedajo se, da bodo morali za uresničitev ciljev trdo delati, velik pomen pripisujejo zadovoljstvu z delom, primerni so za timsko delo, radi se vključujejo v družabne dejavnosti (tudi na sploh so bolj aktivni kot predhodne generacije), pomembno jim je socialno okolje (dobro bodo delali v organizacijah s spodbudno organizacijsko klimo), cenijo neodvisnost, samostojnost, imajo težave s sprejemanjem avtoritete.

Nova generacija nikoli ni poznala časa pred internetom, tehnologija je v času njihovega rojstva že postala del vsakdana. Otroci so danes v stiku s tehnologijo že od najzgodnejših let (t.i. »digitalni domorodci«), zato so z njo bolj povezani in imajo razvite boljše sposobnosti kot odrasli – naj jim ne bi bilo treba toliko filtrirati informacij kot njihovim staršem, saj imajo za to naraven čut. So previdni in nezaupljivi. Pred spletnim nakupom temeljito raziščejo informacije o izdelku/strani. Pripadniki generacije Z raje kot s hierarhijami, stvari med seboj povezujejo z povezavami po principu spleta (»links«) (Ilin in Shestova, 2014). Njihovi možgani naj bi se razvili v smeri, da delujejo hitreje in si lahko shranijo več informacij v delovni spomin, vendar pa je zato toliko težje pridobiti in obdržati njihovo pozornost. V računalniškem svetu so namreč nagrajeni za to, da ne ostajajo dolgo na enem mestu, ampak da hitro preskakujejo od ene stvari k drugi (»multi-tasking«). Svet tehnologije temelji na slikah in ne na besedah, zato so bolj usmerjeni v desno polovico možganov kot v levo. (Kingston, 2014)

Geckova (2006) predvideva, da bodo pripadniki generacije Z sposobni hkrati uporabljati več brskalnikov in več različne programske opreme, hkrati uporabljati več računalnikov ali naprav (tablic). Ker ti mladostniki ne poznajo resničnosti brez tehnologije, imajo glede le-te večja pričakovanja kot starejše generacije in so na dobri poti k obvladanju tehnologije do te mere, da izkoristijo njene polne zmožnosti zbiranja, posredovanja in organizacije informacij. Kljub vsem potencialom se ne zavedajo nevidnega delovanja znotraj brskalnikov in principa rangiranja rezultatov, nimajo še osvojenega znanja primerjave prednosti in slabosti različnih iskalnih orodij, kajti znali so brskati po spletu, preden so se naučili o njegovih pasteh in slabostih. Primanjkuje jim metakognitivnih sposobnosti vedenja, ne vedo kdaj prenehati uporabljati Google, ker ta ne zadosti njihovi informacijski potrebi. Ker so bili otroci generacije Z že prej izpostavljeni uporabi spleta ter grafični vsebini le-tega, so lažje dojemljivi za učne ure, ki se odvijajo na spletu. Ker spletna učilnica omogoča več različnih aktivnosti, je učencem bližje kot klasična oblika poučevanja (Pušnik, Časurović in Bonajo, 2013). Šola igra pomembno vlogo pri predstavitvi kvalitetnih baz podatkov, kajti raziskava je

pokazala, da mladi raje posegajo predvsem po straneh, na katere jih je usmerila ali jih je odobrila njihova šola.

Za izvajalce bibliopedagoških ur in programov za mladostnike je pomembno zavedanje kvalitet generacije Z: odlično poznavanje tehnologije, socialnih medijev in želja po spremembah, zaradi katere bodo sledili zaupanja vrednim vodjem. Na drugi strani pa je pomembno poudarjati, da so starejše generacije zaradi drugačne perspektive in izkušenj, ki jih imajo, zanje koristne in se od njih še vedno lahko marsičesa naučijo.

Poleg poznavanja značilnosti nove generacije, morajo strokovni delavci, ki so v stiku z mladostniki, poznati razvojne potrebe te starostne skupine, mladostniške subkulture in interese, tekočo založniško produkcijo knjižnega gradiva, glasbe, filma, prosto dostopnih virov na internetu, ki so aktualni in namenjeni tej skupini ter sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije. (Nacionalni svet za knjižnično dejavnost, 2017)

2.3 DEJAVNOSTI ZA MLADE V KNJIŽNICAH DOMA IN PO SVETU

2.3.1 Knjižnice doma in po svetu

Na spletni strani Ameriškega združenja knjižničnih storitev za otroke ALSC (Association for Library Service to Children), oddelka Ameriškega bibliotekarskega združenja, so navedene aktivnosti, ki se v splošnih knjižnicah izvajajo za šolarje in najstnike (Association for Library Service to Children, 2018). Pri pregledu aktivnosti, ki jih knjižnice po Sloveniji in po svetu izvajajo za otroke in mladino, ugotovimo, da se predlogi aktivnosti med seboj prekrivajo. V nadaljevanju navajam aktivnosti, ki bi bile primerne za izvajanje v našem lokalnem okolju:

- **LITERARNI DOGODKI**: **obisk avtorja**, ki mu lahko sledi aktivnost (npr. literarna delavnica, pogovor); **medkulturno druženje** (pripovedovanje pravljic v tujih jezikih - lahko povabimo lokalno osebo, ki izhaja iz druge države ali jo je obiskala, raziščemo značilnosti držav in pripravimo degustacijo lokalne hrane); **noč branja v knjižnici** z najstniki (sledí zajtrk); **Skype pogovor** z znanim mladinskim avtorjem; **Katero knjigo bi rešili iz ognja in zakaj?**; **poletna bralna značka**; **Slam poezija** (pesniki, performerji in raperji so vabljeni, da delijo svoje delo ali interpretirajo tuja dela, ideja: postrežemo s pico); **branje svojih literarnih izdelkov**
- **DELAVNICE**: **literarne delavnice**; **ustvarjalne delavnice** (izdelovanje knjižnih kazal, ustvarjanje alternativnih knjižnih naslovníc, poezija knjižnih hrbtov, ustvarjanje iz starih odpisanih in neuporabljenih knjig in revij); **ustvarjanje pisem** priljubljenemu avtorju/ilustratorju; **»vesela kana«** (učenje o naravnih barvilih in ustvarjanje začasnih tattoojev s kano); **joga za najstnike**; **»bralni prigrizki«** (delavnica ustvarjanja zdravih prigrizkov); **Spa dan v knjižnici** (predavanje o naravni kozmetiki z delavnico + razvajanje z maskami in sproščanje ob branju knjig); **Superheroji** (udeleženci narišejo

- svoj portret sebe, če bi bili superheroji); **pisanje zahvalnih pisem** (prijateljem in družinskim članom); **filmska delavnica** (učenje ustvarjanja kratkih filmov in videov v brezplačnih programih – končni izdelek je lahko »trailer« (promocijski video posnetek) za knjigo); **informacijske delavnice** (predstavljanje novih tehnologij, programov, spletnih strani, baz, varnost na internetu); **računalniške delavnice** (učenje Excela itd.); **Eko-generacija** (ozaveščanje o ekološkem življenjskem slogu in ukrepih z delavnicami, ustvarjanje iz odpadnih predmetov: npr. udeleženci prinesejo stare majice in jih na delavnici predelajo v nove); **DIY** (delavnice navdihnjene z Youtube videi »naredi sam«); **origami**
- **IGRE/KVIZI: bitka knjig** (sodelujoče skupine preberejo seznam knjig, si skušajo zapomniti podrobnosti iz knjig in nato tekmujejo ena proti drugi; knjižničar postavlja vedno težja vprašanja); **knjižni kviz**; **knjižni Bingo** (Bingo kartice s slikami z naslovnice knjig ali knjižnimi naslovi; voditelj opisuje knjige, tekmovalci pa tekmujejo za manjše nagrade); **večer družabnih iger** (ki so na voljo v knjižnici, udeleženci lahko prinesejo tudi svoje); **nočni lov na knjige** (sledi zabava z razglasitvijo Top desetih priljubljenih knjig); **popoldan za šah** (igralci šaha vseh starosti se lahko zberejo in v knjižnici igrajo šah); **iskanje zaklad a, razkrivanje skrivnosti umora ipd.** (odličen način, da se mladostniki spoznajo s knjižnico – preko gesel in namigov, ki se skrivajo med gradivom morajo s pomočjo COBISS+-a poiskati »zaklad«/geslo); **Game On!** (igranje iger za najstnike in otroke; izkušeni igralci lahko igranja iger učijo začetnike).
 - **DOGODKI OB PRAZNIKI:** praznovanje **svetovnega dneva knjig** za otroke z zabavo, povezovanje s šolami – šolarji lahko cel dan berejo – v šoli, v knjižnici po pouku, na točkah v mestu...; **dan poezije** (ustvarjanje magnetkov s poezijo, pisanje pesmi, sestavljanje »puzzla poezije« - besed na listkih v pesem (lahko iz naslovov knjig), labirint poezije (iskanje poti skozi labirint z ugibanjem pravih pesnikov za nagrado); praznovanje **dneva zemlje** (igre, diskusije in ustvarjalne delavnice) ipd.
 - **MEDGENERACIJSKE AKTIVNOSTI:** medgeneracijska **knjižna skupina** (enkrat na leto izberemo knjigo, ki je primerna za branje otrok in odraslih – sledi zanimiv program z diskusijo), **najstniki berejo mlajšim** otrokom v knjižnici, **najstniki berejo starejšim** v domu za ostarele; **pripovedovanje zgodb** (npr. večer lokalnih zgodb, ki jih pripovedujejo starejši)
 - **PREDAVANJA ZA MLADE:** »**Spoznaj nekoga novega**« (predavanje/dogodek na temo slavne osebnosti – navdih so biografije); »**Živa knjiga**« (strokovnjaki in zanimive osebnosti pridejo in govorijo – upošteva želje najstnikov, koga bi želeli poslušati); **glasbeni popoldnevi** (predavanja o glasbilih, mladostniki lahko prinesejo svoje instrumente in jih ponudijo ostalim, da jih preizkusijo); **začetni tečaji jezika za mlade**; **psihološka predavanja**; **bibliopedagoška predavanja**
 - **KLUBI ZA MLADE:** **knjižni klub** (organizirani pogovori na temo 7-10 knjižnih naslovov skozi šolsko leto; sestanek se lahko zaključi z zabavo z razglasitvijo najboljše izmed prebranih knjig); **knjižni klub dopisovalcev** (najstnike povežemo z uporabniki iz drugih krajev in spodbudimo bralne diskusije preko pisem/emailov itd.); **klub mladih kritikov** (spodbujamo pisanje literarnih kritik in menjava mnenj); **Lego klub**; **MAGIC klub** (učenje čarovniških trikov)

- **TEMATSKE ZABAVE:** čarovniki (Harry Potter), vampirji, Vojna zvezd, Egipčani, pidžama party v knjižnici, Anime/Manga liki, noč čarovnic z branjem grozljivih zgodbic
- **FILMSKI VEČERI: Kaj je boljše? Knjiga ali film/serija?** (na 4 mesece izberemo knjigo in film/serijo, ki je posnet/a po knjižni predlogi – udeleženci preberejo knjigo in pogledajo video izdelek, sledi organizirana diskusija); **filmski večeri** (po ogledu filma sledi pogovor)
- **OSTALO:** ustanovitev **svetovalne skupine najstnikov** (sprejemanje predlogov otrok in najstnikov o dejavnostih in storitvah v knjižnici); zbiranje in objavljanje **knjižnih recenzij najstnikov; literarne ekskurzije; »Knjige na avtobusu«** (v sodelovanju s šolami in avtobusno postajo bi lahko ponujali odpisane mladinske knjige za branje na avtobusu med vožnjo v šolo in iz šole); **sejem rabljenih knjig; razstava** fotografij najstnikov, ki berejo; **pogovorna oddaja na radiu** in intervjuji z najstniki o knjigah; ustvarite oglasno desko z **naslovi avtorjev in knjig, ki jih najstniki priporočajo** za branje; **»Najstniška loža«** (prostor, kjer lahko najstniki preživljajo prosti čas, posedajo in se pogovarjajo v mirnem okolju); **»Odklopljeni najstniki«** (sploh generacije, ki so zrasle s sodobno tehnologijo, je pomembno opozoriti, da se lahko zabavajo tudi brez nje in da se je včasih dobro »odklopiti« - v knjižnici organiziramo druženje brez tehnologije – družabne igre, pogovori itd.)
- **NAGRADNE IGRE: Pa sem te!** (podeljevanje knjig mladostnikom, ki jih »ujamemo med branjem«); **knjižničarski izziv** (knjižničar ponudi nekaj smešnega v zameno za prebrane knjige/strani); **literarni natečaj** (npr. na temo slavnih pisateljev in naslovov knjig); spodbuda najstnikom, da **ustvarjajo pesmi Haiku** in jih delijo na družbenih omrežjih; nagrada **najboljšim bralcem** (npr. vstopnica za prireditev v lokalnem okolju)

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018-2028) (Nacionalni svet za knjižnično dejavnost, 2017) kot možne oblike dela za uresničevanje knjižnične vloge spodbujanja bralne kulture in bralne pismenosti pri mladostnikih poleg klasičnih storitev splošnih knjižnic navajajo tudi pripravo priporočilnih seznamov v tiskani obliki in na spletnem mestu, organizacijo bralnih skupin, podporo izmenjavi mnenj o bralni izkušnji na spletu, promocijske in motivacijske dogodke za namen razvoja bralnih interesov in za krepitev statusa branja ter pripravo spletnih portalov za podporo promociji in izbiri bralnih virov. Pri tem naj se splošne knjižnice povezujejo z avtorji, založniki, prostovoljci, srednjimi šolami ter društvi in organizacijami za prostočasne dejavnosti mladostnikov.

2.3.2 Knjižnica Kočevje

V Knjižnici Kočevje so že v preteklosti potekali poskusi približanja splošne knjižnice mladim. Knjižničarke so pred nekaj leti po navdihu dobrih praks drugih slovenskih knjižnic oblikovale Mladinski kotiček v pritličju knjižnice ob vhodu (tam se zdaj nahajata 2 fotelja, klubska mizica in stojala s knjigami) in v galeriji mladinskega oddelka (mizica s fotelji).

Projekt je nosil ime »**Zmenkarije s knjigo**«, njegov namen pa je spodbuditi k branju mlade bralce na prehodu iz osnovne v srednjo šolo. Knjižničarke so bile mnjenja, da bralci, ki zapuščajo mladinski oddelek in začnejo uporabljati odraslega, tam še nimajo nekih smernic za branje in se v njem ne znajdejo. Kotiček za mladostnike na oddelku za odrasle je ponujal izbor kvalitetnega in zanimivega gradiva, primerneza za prehodno obdobje in je bil hkrati namenjen druženju mladostnikov. Izposoja knjig, razstavljanih v kotičku, je od začetka projekta narasla, kasneje pa zamrla. Kljub temu danes stojala s knjigami v kotičku ni več in se uporablja za druge namene. Fotelja z mizico sta ostala, a jih večinoma uporabljajo starejši obiskovalci knjižnice za listanje časopisov in revij ter čakanje.

Leta 2014 je Knjižnica Kočevje poskušala vzpostaviti aktivnost za mladostnike z naslovom »**Popoldan za mlade**«. Takratni knjižničar Žiga Klemenc je pripravil predavanje z naslovom Zgodovina jamajske glasbe. Na žalost se Popoldnevi za mlade v Knjižnici Kočevje niso obnesli in nadaljevali.

V Knjižnici Kočevje so se že zvrstili dogodki kot cilj **sodelovanja med splošno knjižnico in šolami**. V aprilu 2017 so učenci OŠ Zbora odposlancev skupaj z Vladimiro Klun Žerjav in Živko Komac pod mentorstvom Nine Zver in Evelin Malnar nastopali v lutkovni predstavi »Stric, kdaj bodo spet lutke?«. Predstava je bila primerna za otroke od četrtega leta starosti dalje.

V letu 2015, v okviru prakse v Knjižnici Kočevje znotraj dodiplomskega študija bibliotekarstva, so bila kot projekt za promocijo branja pri mladih izdelana **knjižna kazala s seznamom priporočljive literature za mladostnike**, ki smo jih delili ob izposoji. Ta so usmerjala mladostnike k izposoji zanimivih kvalitetnih knjig, primernih za njihovo starost. Kazala so bila oblikovano tako, da so bila mladostnikom blizu, v upanju, da jih bodo zato tudi radi uporabljali.

Od pričetka dela v Knjižnici Kočevje (oktober 2017) sem se trudila za boljšo podobo in večjo aktivnost Knjižnice Kočevje na **družbenih omrežjih**, ki so sestavni del vsakdanjika mladostnikov. K sledenju na omrežju **Facebook** sem povabila osnovnošolce in srednješolce, ki so našo knjižnico obiskali v okviru projekta Rastem s knjigo. Prav tako sem si že od začetka prizadevala za **posodobitev uradne spletne strani knjižnice**, da bi ta postala uporabnikom bolj privlačna ter prijazna za uporabo. Trenutno je nova spletna stran v izdelavi. Knjižnica Kočevje ima sedaj tudi svoj **Instagram** profil, katerega ciljna skupina je predvsem

mlajša generacija. Opazili smo namreč, da Knjižnici Kočevje na Facebook profilu in na spletni strani sledi predvsem generacija ljudi nad 30 let.

Značilnost in posebnost Knjižnice Kočevje so **Diplomski večeri**, predstavitve univerzitetnih zaključnih del diplomantov, ki so kakorkoli povezani z območjem, ki ga pokriva Knjižnica Kočevje. Diplomski večeri predstavljajo pomemben korak k znanstvenemu opismenjevanju in promociji znanosti v javnosti, omogočajo pa tudi priložnost, da se študent s svojo temo predstavi lokalni publiki in potencialnim delodajalcem. Čeprav so Diplomski večeri zaradi svoje vsebine primerni za mladostnike (kot pozitiven zgled za prihodnost, seznanitev s fakultetami in končnimi nalogami na fakultetah), žal s strani te skupine niso obiskani. Običajno se med poslušalci znajdejo le prijatelji in sorodniki diplomantov ter starejši ljudje, ki jih zanima predstavljena tematika. V rezultatih diplomske naloge z naslovom *Diplomski večeri v Knjižnici Kočevje* (Marincelj, 2015) se je izkazalo, da mnogo udeležencev Diplomskih večerov ni rednih obiskovalcev knjižnice in njenih prireditev, kar dokazuje, da lahko z organizacijo drugačnih tipov prireditev v knjižnico pritegnemo nove uporabnike. Iz rezultatov ankete, ki smo jo takrat izvedli v Knjižnici Kočevje, je bilo razvidno, da se Diplomskih večerov večinoma udeležujejo starejši občani (od 50. leta dalje). To lahko povežemo tudi z ugotovitvami pobudnika prireditve, kočevskega župana dr. Prebiliča (v intervjuju, ki je del prej omenjene diplomske naloge), da zanimanje za znanost upada predvsem pri novih generacijah in da te postajajo čedalje bolj pasivne, mladi se niso pripravljani udeleževati raznih dogodkov, kaj šele biti sami njihovi pobudniki. Posledica tega je, da kraj in njegovo prebivalstvo ne moreta napredovati, saj bi morali biti prav mladi tisti, ki delajo na napredku in se trudijo za boljšo prihodnost. Rešitev se je že takrat kazala v povezovanju splošne knjižnice z osnovnimi šolami in s srednjo šolo. Ker ne moremo pričakovati, da bi se učenci po svoji želji udeleževali Diplomskih večerov, bi jih lahko k temu spodbudili tako, da bi udeležba na Diplomskih večerih predstavljala opravljen določen del obvezne dejavnosti na šoli. Udeležba bi se lahko štela za opravljene obvezne izbirne vsebine ali pa kot nadomestitev domače naloge pri določenem predmetu, ki se vsebinsko veže na temo predstavljenega zaključnega dela. Učenci bi lahko o Diplomskem večeru kratko poročali pred razredom. Prav tako bi lahko teme Diplomskih večerov predstavljale izhodišče za raziskovalne naloge učencev/dijakov. V diplomski nalogi (Marincelj, 2015) je bil predstavljen predlog, da bi lahko v povezavi s šolami nastal nov projekt s predstavitvami del osnovnošolcev in dijakov (raziskovalne in maturitetne naloge). V času raziskovanja Diplomskih večerov smo ugotovili tudi, da se Diplomskih večerov udeleži zelo malo učiteljev

z osnovnih in srednjih šol, za katere bi morala biti snov še posebej zanimiva. Vodstvo šol bi morda lahko k obisku Diplomskih večerov spodbujalo svoje zaposlene.

Rastem s knjigo, nacionalni projekt spodbujanja bralne kulture, s katerim skuša država osnovnošolce in srednješolce motivirati za branje mladinskega leposlovja slovenskih avtorjev ter jih spodbuditi k obiskovanju splošnih knjižnic, Knjižnica Kočevje izvaja že od šolskega leta 2007/2008. V okviru projekta vsi sedmošolci in dijaki prvih letnikov srednjih šol prejmejo vsak svoj izvod izbrane knjige ob posebej za to priložnost organiziranem obisku najbližje splošne knjižnice, ki je vključen v letni delovni načrt slovenskih osnovnih in srednjih šol. Obisk knjižnice poleg prejema knjige vključuje še spoznavanje knjižničnega informacijskega znanja, seznanjanje z najnovejšim mladinskim leposlovjem ter predstavitev avtorjev in izbrane knjige. Izvajanje projekta poteka po dogovoru med splošnim in šolskim knjižničarjem, da je obisk čim bolj po meri učencev, skladen z njihovimi interesi in potrebami. Predvidoma učenci z učitelji/spremljevalci obišejo enoto splošne knjižnice, ki je šoli najbližja oziroma je najustreznejša glede na zastavljeni program obiska. Za obisk sta priporočeni vsaj dve šolski uri, pri pripravi pa je potrebno upoštevati različne bralne izkušnje in interese učencev ter njihovo raven knjižnično informacijskega znanja. Program obiska zajema uvodno splošno predstavitev, predstavitev vzajemnega kataloga COBISS+ reševanje Slovenskega knjižnično-muzejskega MEGA kviza (za osnovnošolce) ali ostale oblike knjižničnega informacijskega znanja (KIZ), ki jih knjižnica redno izvaja. V knjižnici izpeljemo kratek pogovor o pomenu branja leposlovja in strokovnih/poučnih knjig, o branju za bralno značko; o tem, kaj učenci/dijaki radi berejo, povabimo jih k branju kakovostnih sorodnih knjig, na kratko jim predstavimo avtorje izbrane knjige in njihovo ustvarjalnost – ob razstavi njegovih knjig; predstavimo darilno knjigo in si ogledamo predstavitveni film projekta, ki je dostopen na spletni strani Javne agencije za knjigo RS (JAK RS, 2015). Pri pripravi bibliopedagoških ur v okviru projekta Rastem s knjigo sem se trudila vsebine in aktivnosti za učence čim bolj prilagoditi potrebam in zanimanjem novih generacij. Pri tem sem upoštevala:

- potreba po zabavi in želja po aktivnem učenju ter učenje drug od drugega: potrudila sem se, da sem učencem sestavila naloge, ki bi bile za njih čim bolj zabavne; v primere sem skušala vključevati teme, ki učence zanimajo; reševanje Mega kviza za osnovnošolce in vaje iskanja po COBISS+-u za srednješolce (sodelovanje med učenci, skupinsko delo - pripadniki nove generacije se namreč najbolje počutijo v družbi sovrstnikov, ki jim tudi bolj zaupajo kot starejšim, zato je najbolj učinkovit način za učenje nove generacije, da se

- učenci učijo drug od drugega – primerno je delo v parih/skupinah); predavanje, ki ga je spremljala PowerPoint predstavitev, sem se potrudila popestriti z aktualnimi sličicami s spleta
- želja po koristnem delu: v izvajanje projekta Rastem s knjigo sem na svojo pobudo vključila tudi navajanje edinstvenih pozitivnih učinkov branja knjig, ki bi učence prepričali in navdušili nad to aktivnostjo oziroma jih motivirali za redno vključevanje branja v svoje vsakodnevne aktivnosti
 - ambicioznost, potreba po izzivih in pohvali: vse učence, ki so sodelovali v aktivnostih, sem sproti nagrajevala s pohvalami pri izvedbi kviza ter vajah iskanja v COBISS+-u, v prihodnje bi lahko učence razdelila v skupine in jih tako med seboj spodbudila k tekmovanju v odgovarjanju na vprašanja ter v hitrosti v iskanju informacij – to dopolnitev načrtujem za naslednje leto; zmagovalne skupine bi bile lahko nagrajene s skromno nagrado ali ugodnostjo v knjižnici
 - svoboda pri delu, samostojnost pri razvijanju sposobnosti in znanj: ko učencem dodelimo nalogo, jim damo čas, da jo sami v miru razrešijo, pri tem pa smo jim seveda na voljo za vprašanja in pomoč; spodbujamo jih, da uporabljajo lastne ideje in smo zanje odprti, kajti v svetu individualnega spleta so že navajeni kreirati in samostojno razvijati svoje ideje in jih popolnoma individualizirati
 - previdnost in nezaupljivost: novim generacijam se poskušamo čim bolj približati s poznavanjem njihovih interesov in nazorov, potrudimo se, da jim ne nalagamo nepotrebnega dela zaradi dela samega, ampak da ima vsaka naloga smisel, ki ga poudarimo
 - individualni pristop, osebni stik in možnost osebne komunikacije: učencem ves čas omogočamo sodelovanje, jih spodbujamo k pogovoru in vprašanju in smo jim zanje vedno na voljo, zapomnimo si njihova imena in interese ter se jim poskušamo približati na drugačen način (razbijemo stereotip stroge knjižničarke)
 - želja po izbiri med ponujenimi možnostmi in prilagojeni učni izkušnji: učencem ponudimo več možnih nalog/naslovov, med katerimi lahko izbirajo glede na lastne interese in predhodna znanja: na ta način se izognemo temu, da bi se naloga, ki bi jo naredili za učence brez predhodnega znanja, nekaterim učencem zdela prelahka in nesmiselna; od učne ure bodo odnesli več, če bodo dobljeno znanje povezovali z nečim, kar jim je blizu
 - povezanost s tehnologijo: »digitalni domorodci« v veliki meri že obvladajo računalnike in informacijske spretnosti, a precenjujejo svoje sposobnosti iskanja in vrednotenja

računalniških informacij, primanjkuje jim sposobnosti ocenjevanja relevantnosti ter poznavanje zahtevnejših baz podatkov (poznajo le Google); pomembno je, da učenci sami ugotovijo, da kljub nenehnemu stiku s tehnologijo še vedno ne znajo vsega; njihovo pozornost lahko pritegnemo z učenjem Boolovih operatorjev in njihovo uporabo na primeru Googla, ki je učencem blizu

- razpršenost pozornosti: nova generacija se odziva s prsti in kliki prej, kot mentalno; namesto da bi končali članek, ki ga berejo, so že nekje drugje, v iskanju več informacij (njihovo pozornost pritegnemo s poudarjanjem pomembnih informacij, vizualno s poudarki besed in slikami); imajo kratek razpon pozornosti in se hitro začnejo dolgočasiti; ves čas se moramo truditi ohraniti njihovo pozornost (s privlačnimi predstavitvami, primeri na podlagi njihovih interesov, spremembo glasnosti govora itd.), uro poskušamo narediti čim bolj dinamično, če se le da, se pri enem sklopu ne zadržujemo predolgo, najpomembnejše informacije večkrat ponovimo
- nagnjenost k slikam in holističnemu procesiranju: za generacijo Z je značilna preferenca holističnega procesiranja in nelinearnega modela učenja - snov jim predstavimo vizualno, npr. s pomočjo privlačnih PowerPoint predstavitev, na katerih izpostavimo ključne pojme, jih poudarimo in med seboj ustrezno povežemo; ko predstavljamo koncepte in postopke, moramo najprej pokazati večjo sliko, jo nato razstaviti na komponente in nato preizkusiti sposobnost učencev, da sliko sestavijo nazaj

Zelo pomembno je, da učenci doživijo obisk splošne knjižnice kot zanimiv in privlačen, da skupno srečanje zaključijo navdušeni nad knjigami in knjižnico, motivirani za branje.

3 PRAKTIČNI DEL

3.1 RAZISKOVALNA METODA

Raziskava o zanimanju za knjižnične dejavnosti pri mladih, ki naj bi nakazala smernice za uspešnejše vključevanje mladih v knjižnične dejavnosti splošne knjižnice, je bila izvedena s pomočjo spletnega vprašalnika, oblikovanega v spletni aplikaciji Ika¹. V aplikaciji sem oblikovala dva ločena vprašalnika, ki sta po vprašanjih identična, vendar sem vsakemu dodala interno oznako: eden je bil namenjen osnovnošolcem, drugi pa srednješolcem. Na ta način sem za vsako starostno skupino uporabnikov prejela ločeno analizo rezultatov. Anketa je zajemala začetno demografsko vprašanje (spol) in 15 vprašanj, od tega 12 vprašanj zaprtega tipa z možnostjo izbire enega odgovora, 2 vprašanja zaprtega tipa z možnostjo izbire več

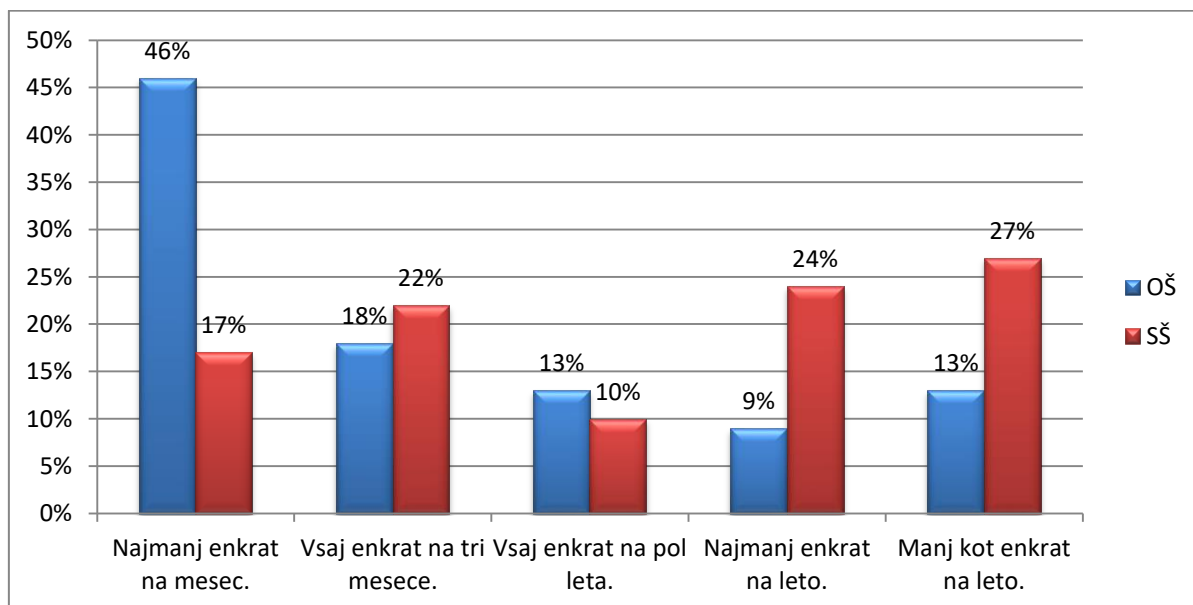
¹ Priloga 1, str. I

odgovorov ter pogojno vprašanje odprtega tipa z možnostjo podaje lastnega mnenja (o predlogih za izboljšave, v kolikor so bili anketiranci mnenja, da bi lahko bibliopedagoško uro izvedla bolj zanimivo). Predviden čas reševanja ankete je bil 4 minute in 5 sekund. Povezavo na anketo sem posredovala šolskima knjižničarkama, ki sta se v mesecu aprilu 2018 za reševanje dogovorili z učitelji v času pouka v računalniških učilnicah. Rezultati raziskave mi bodo pokazali odnos mladih do branja in knjižnic, interes za udeleževanje v aktivnostih za mlade, ki bi jih Knjižnica Kočevje lahko organizirala v prihodnosti. Rezultati se nanašajo na trenutno stanje v lokalnem okolju in jih ne moremo posploševati na druga okolja in druge generacije. V vzorec sem izmed populacije 161 učencev petih osnovnih šol in 98 dijakov različnih smeri Gimnazije in srednje šole Kočevje (gimnazija, ekonomski tehnik, trgovec, strojni tehnik, oblikovalec kovin), ki so v letošnjem letu Knjižnico Kočevje obiskali v okviru projekta Rastem s knjigo, zaradi lažje izvedbe ankete izbrala 3 razrede OŠ Zbora odposlancev (anketo je rešilo 56 učencev) ter dijake razredov smeri gimnazije, strojnega in ekonomskega tehnika (anketo je rešilo 59 dijakov). Vzorec pri osnovnošolcih je bil enakovreden po spolu (50 % žensk in 50 % moških), vsi so učenci sedmih razredov, stari približno med 12 in 13 let (rojeni po letu 2005), večinoma živijo v Kočevju. Vzorec srednješolcev sem se odločila omejiti na program gimnazija, ekonomski in strojni tehnik, v skupini gre za mladostnike stare v povprečju 15 in 16 let (rojeni po letu 2002), v vzorcu je nekoliko prevladoval moški spol (63 %) nad ženskim spolom (37 %). Vprašanja glede obiska in uporabe splošne knjižnice namenoma nisem omejila le na Knjižnico Kočevje, saj veliko dijakov, ki obiskujejo Gimnazijo in srednjo šolo Kočevje izhaja ne le iz Kočevja, temveč tudi iz okoliških krajev (Ribnica, Velike Lašče itd.). Pri analizi sem upoštevala samo ustrezne, v celoti izpolnjene vprašalnike. Rezultate zaprtih vprašanj sem obdelala kvantitativno, rezultate odprtega vprašanja pa kvalitativno, tako da sem izmed prejetih odgovorov (10 OŠ in 14 SŠ) omenila le pomensko bogate odgovore. Kvantitativne analize sem predstavila v obliki grafov za srednjo in osnovno šolo skupaj. Na grafih so rezultati osnovnošolcev (v legendi: OŠ) obarvani z modro barvo, rezultati srednješolcev (v legendi: SŠ) pa z rdečo barvo.

3.2 REZULTATI

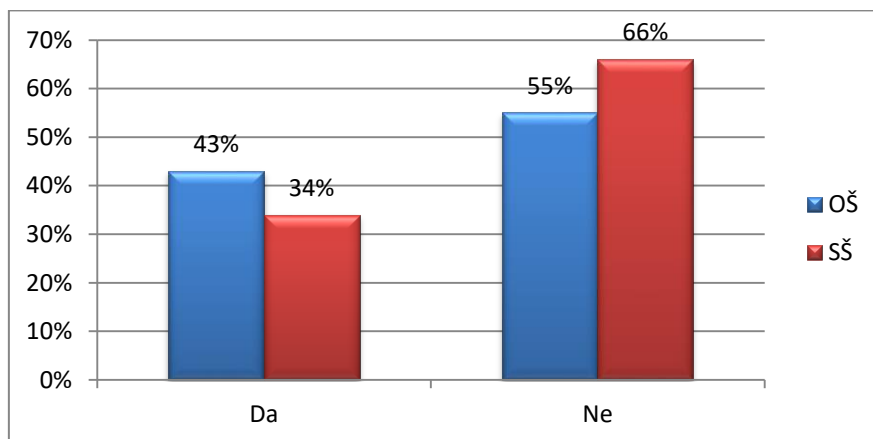
Pri vprašanju o pogostosti obiska splošne knjižnice je kar 46 % osnovnošolcev odgovorilo, da splošno knjižnico obiskujejo najmanj enkrat na mesec (Graf 1), medtem ko najmanj enkrat na mesec splošno knjižnico obiše le 17 % srednješolcev. Vsaj enkrat na 3 mesece splošno knjižnico obiše 18 % anketiranih osnovnošolcev in 22 % anketiranih srednješolcev, vsaj enkrat na pol leta 13 % osnovnošolcev in 10 % srednješolcev, najmanj enkrat na leto 9 %

osnovnošolcev in 24 % srednješolcev, manj kot enkrat na leto pa 9 % osnovnošolcev in 24 % srednješolcev. Manj kot enkrat na leto splošno knjižnico obiše 13 % osnovnošolcev in 27 % srednješolcev. Presenetljivo je, da je največji odstotek osnovnošolcev (46 %) odgovoril, da splošno knjižnico obiskujejo več kot enkrat na mesec (najpogosteje možno), medtem ko je največ srednješolcev (27 %) odgovorilo, da splošno knjižnico obišejo manj kot enkrat na leto (najredkeje možno). Že rezultati prvega vprašanja nakazujejo na velik prepad, ki se zgodi v odnosu do knjižnice in branja na prehodu iz osnovne v srednjo šolo.

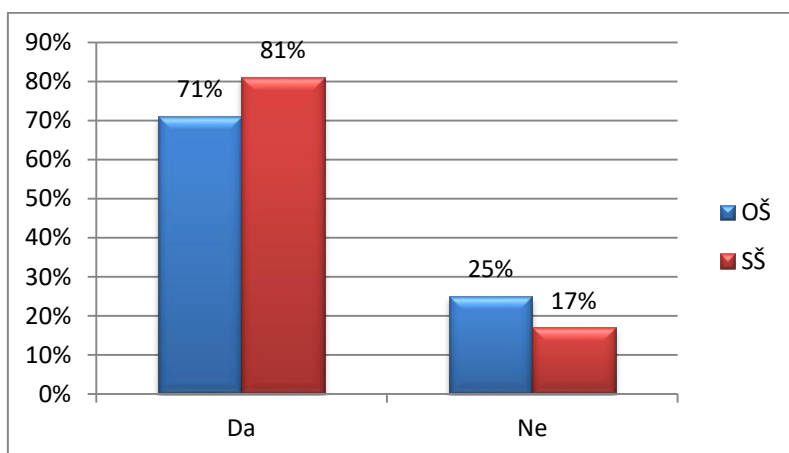
Graf 1: Kako pogosto obiskuješ splošno knjižnico?

Naslednje vprašanje v anketi se je glasilo: »Ali rad/a bereš v prostem času?«. Iz rezultatov je razvidno (Graf 2), da je tako večji odstotek osnovnošolcev (55 %) kot srednješolcev (66 %), ki ne marajo brati v prostem času, od tistih osnovnošolcev (43 %) in srednješolcev (34 %), ki radi berejo v prostem času. Vidimo lahko, da vseeno osnovnošolci raje berejo v prostem času od srednješolcev.

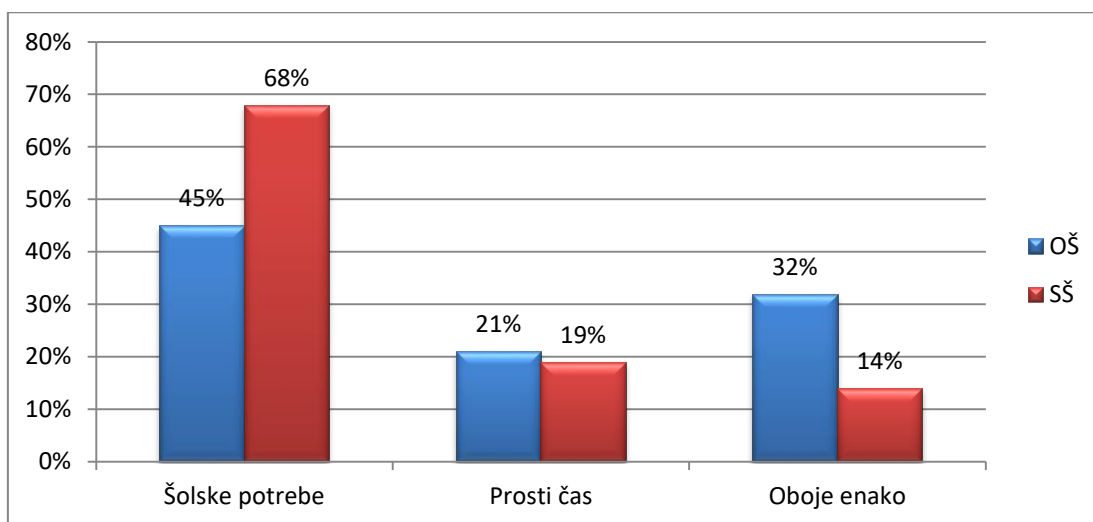
Graf 2: Ali rad/a bereš v prostem času?

Kljub temu, da v vzorcu prevladujejo mladostniki, ki ne berejo radi v prostem času, pa se zdi večini branje še vedno pomembna dejavnost. Branje se zdi pomembno kar 81 % srednješolcem in 71 % osnovnošolcem (Graf 3).

Graf 3: Se ti zdi branje pomembno?

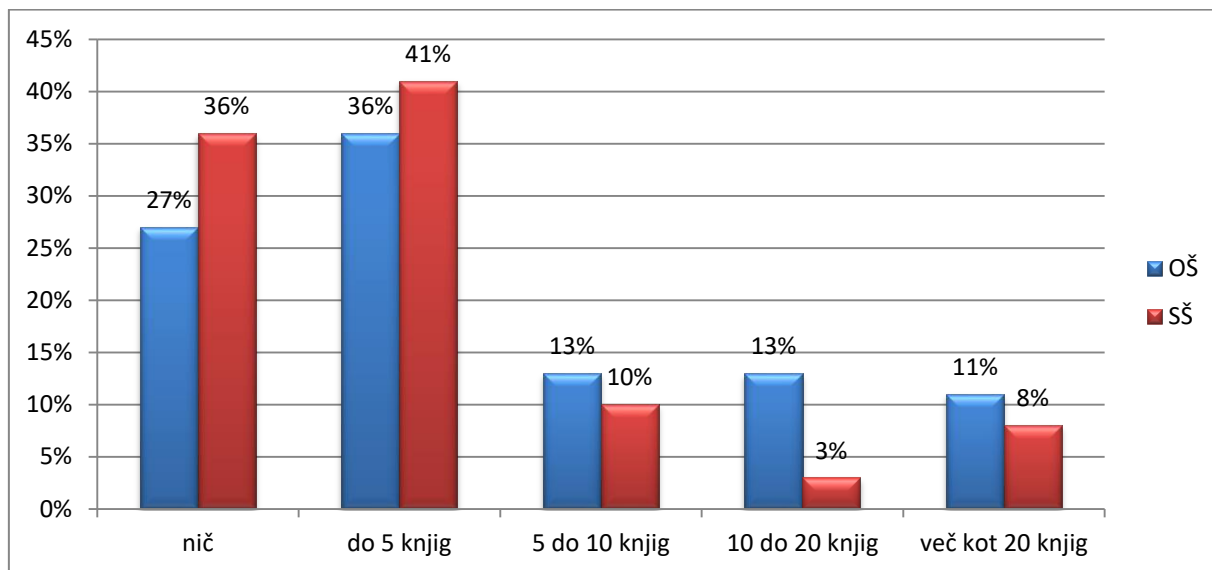
Večina mladostnikov in mladostnic, ki so sodelovali v raziskavi, knjižnico v večji meri (45 % osnovnošolcev in 68 % srednješolcev) uporablja za šolske potrebe kot za prosti čas (21 % osnovnošolcev in 19 % srednješolcev). 32 % osnovnošolcev meni, da knjižnico uporablja enakovredno za šolske in prostočasne potrebe, takih pa je le 14 % srednješolcev (Graf 4).

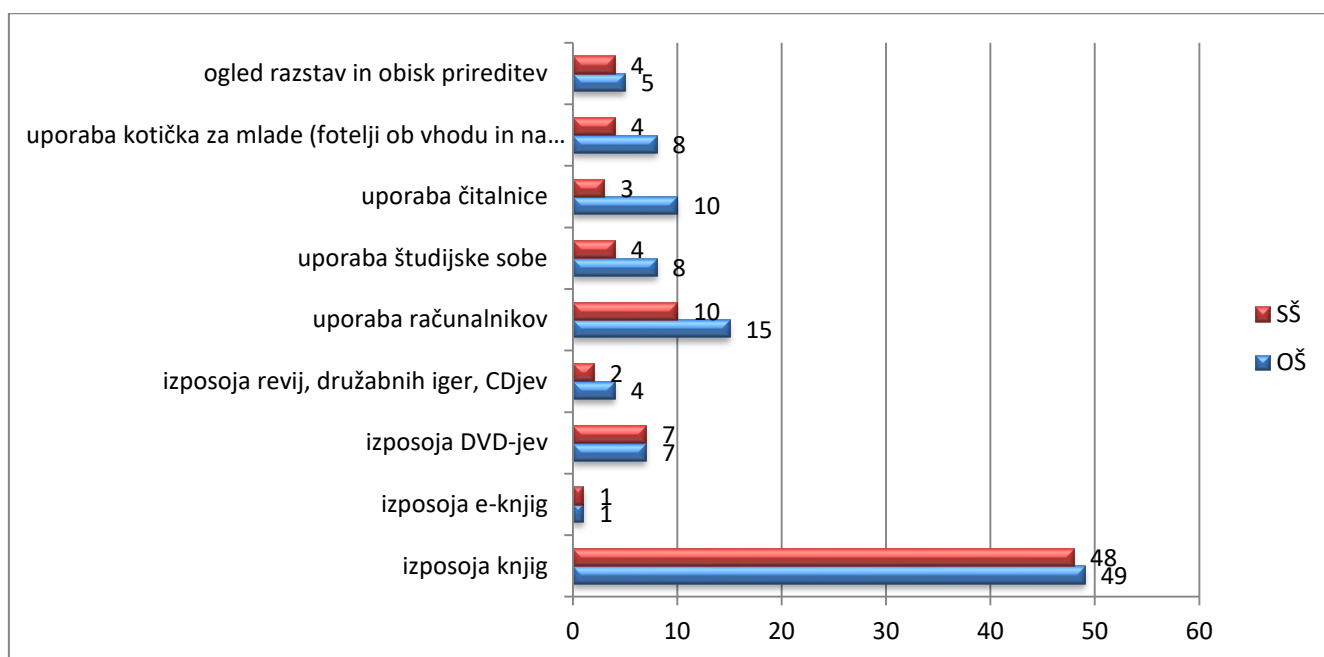
Graf 4: Ali knjižnico večinoma uporabljaš za šolske potrebe ali za prosti čas?

Največ mladostnikov, tako osnovnošolcev (36 %) kot srednješolcev (41 %) je precenilo, da na leto prebere do 5 knjig, ki niso vezane na šolo (Graf 5). Sledi odstotek tistih osnovnošolcev (27 %) in srednješolcev (36 %), ki na leto ne preberejo nobene knjige, ki ni vezana na šolske obveznosti. Od 5 do 10 knjig na leto v prostem času prebere 13 % osnovnošolcev in 10 % srednješolcev, od 10 do 20 knjig prebere 13 % osnovnošolcev in 3 % srednješolcev, več kot 20 knjig na leto pa 11 % osnovnošolcev in 8 % srednješolcev. Vidimo, da osnovnošolci v

prostem času preberejo več knjig od srednješolcev, 24 % osnovnošolcev prebere več kot 10 knjig letno, medtem ko je takšnih le 11 % srednješolcev.

Graf 5: Koliko knjig (ki niso vezane na šolo) na leto prebereš v prostem času?

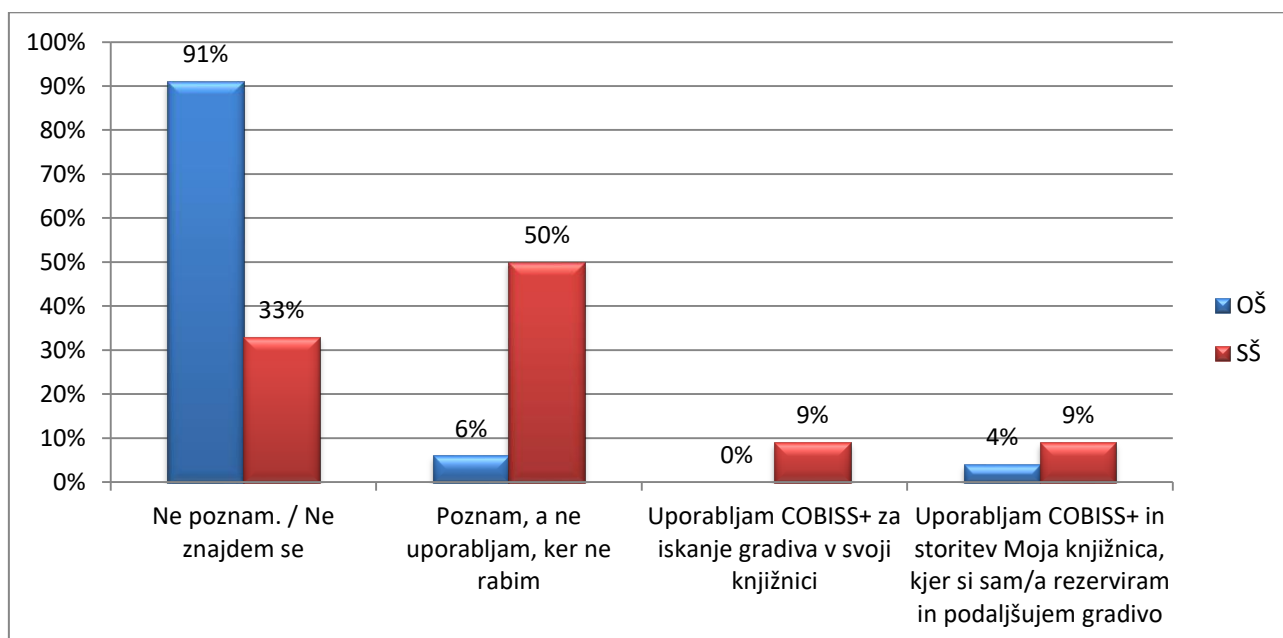

Graf 6: Označi, katere storitve v splošni knjižnici uporabljaš (število odgovorov)

Pri vprašanju o uporabi storitev, ki jih omogoča splošna knjižnica, so imeli anketiranci in anketiranke na voljo izbiro več odgovorov. Iz rezultatov (Graf 6) lahko vidimo, da splošno knjižnico tako srednješolci kot osnovnošolci največ uporabljajo za izposajo tiskanih knjig. 15 osnovnošolcev in 10 srednješolcev v splošni knjižnici uporablja računalnike, 10 osnovnošolcev in le 3 srednješolci uporabljajo čitalnico, 8 osnovnošolcev in 4 srednješolci se zadržujejo na foteljih ob vhodu in na mladinskem oddelku, študijsko sobo uporablja 8 osnovnošolcev in 4 srednješolci, DVD-je si izposoja le 7 osnovnošolcev in 7 srednješolcev.

Razstave in prireditve obiskuje 5 osnovnošolcev in 4 srednješolci, družabne igre, revije in CD-je si izposojajo 4 osnovnošolci in 2 srednješolca, e-knjige pa le en osnovnošolec in 1 srednješolec.

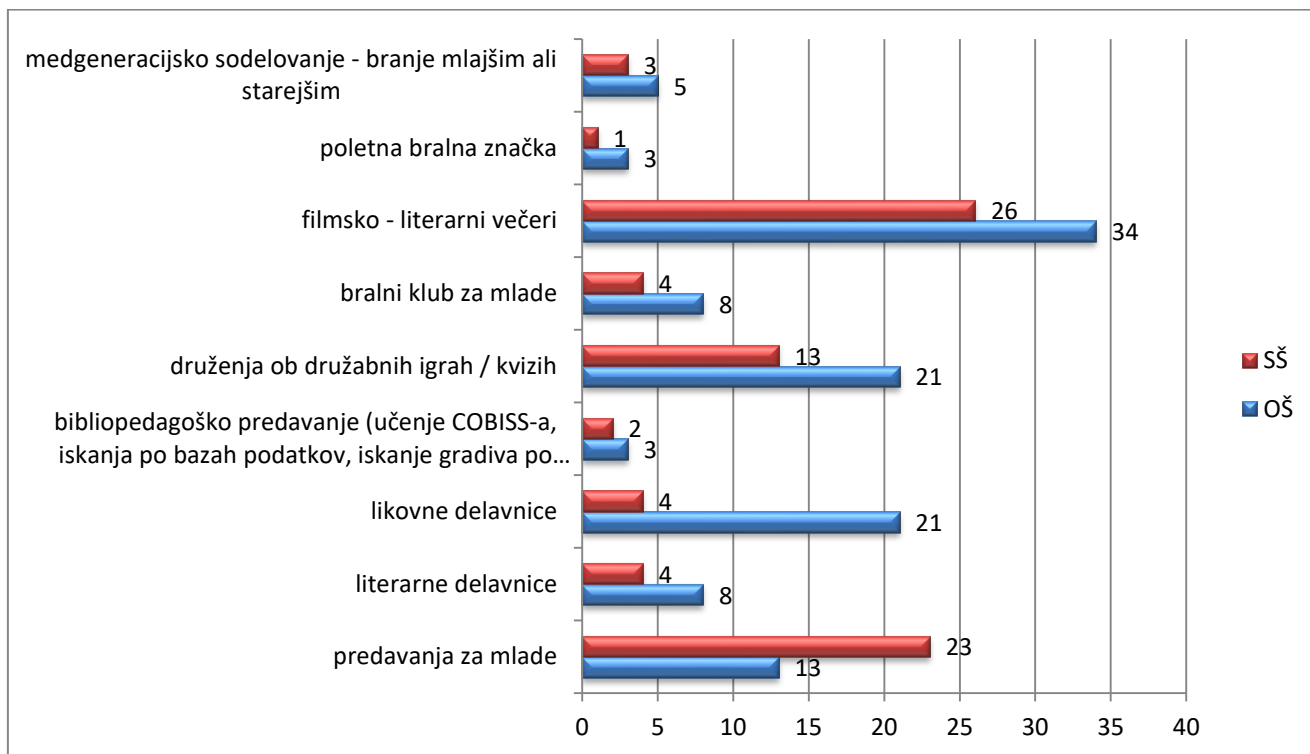
Večina osnovnošolcev in osnovnošolk (91 %) trdi, da COBISS+-a ne pozna oziroma se na tej spletni strani ne znajde, to pa trdi tudi 33 % srednješolcev. Največ srednješolcev (50 %) sicer pravi, da COBISS+ pozna, vendar ga ne uporablja, ker nima potrebe po tem. To trdi tudi 6 % osnovnošolcev. Nihče izmed osnovnošolcev ni označil, da COBISS+ uporablja le za iskanje gradiva v knjižnici, ta odgovor pa je izbralo 9 % srednješolcev. Ostalih 9 % srednješolcev v okviru COBISS+ uporablja tudi storitev Moja knjižnica, preko katere si sami rezervirajo in podaljšujejo gradivo. To storitev uporabljajo tudi 4 % osnovnošolcev (Graf 7).

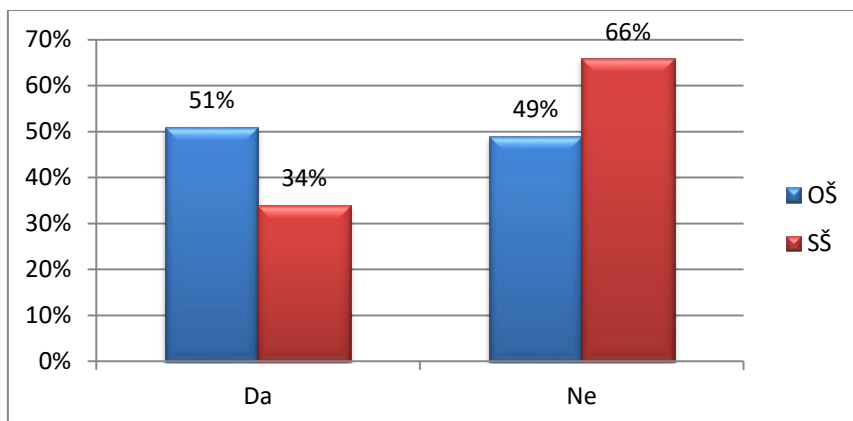
Graf 7: Ali poznaš in uporabljaš storitve, ki jih omogoča COBISS+?

V anketi me je prav tako zanimalo, katere prireditve, ki bi jih kočevska splošna knjižnica lahko organizirala za mlade, bi anketirance in anketiranke najbolj zanimale. Največ srednješolcev (26) in osnovnošolcev (34) je označilo, da bi jih najbolj zanimali filmsko-literarni večeri, kar 23 srednješolcev je označilo, da bi jih zanimala tudi predavanja za mlade. Ta odgovor je izbralo 13 osnovnošolcev. 21 osnovnošolcev in 13 srednješolcev bi bilo zainteresiranih tudi za druženja ob družabnih igrah in kvizih, za likovne delavnice se zanima 21 osnovnošolcev in 4 srednješolci. Literarne delavnice in knjižni klub za mlade bi vsak posebej zanimala 8 osnovnošolcev in 4 srednješolce, medgeneracijsko sodelovanje (branje mlajšim ali starejšim) bi interesiralo 5 osnovnošolcev in 3 srednješolce, bibliopedagoška

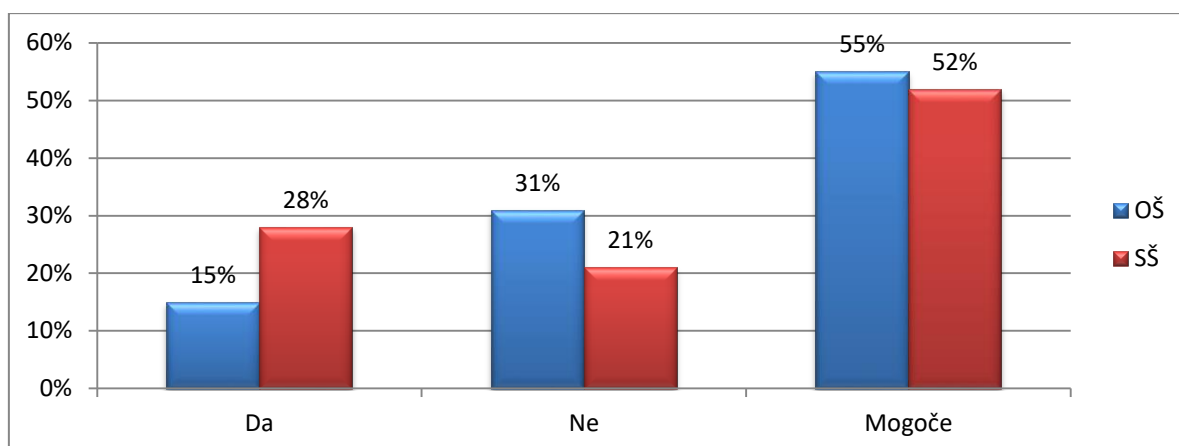
predavanja 3 osnovnošolce in 2 srednješolca, za poletno bralno značko pa bi se odločili 3 osnovnošolci in 1 srednješolec (Graf 8).

Graf 8: Označi, katere izmed aktivnosti za mlade v splošni knjižnici bi te zanimale (število odgovorov).

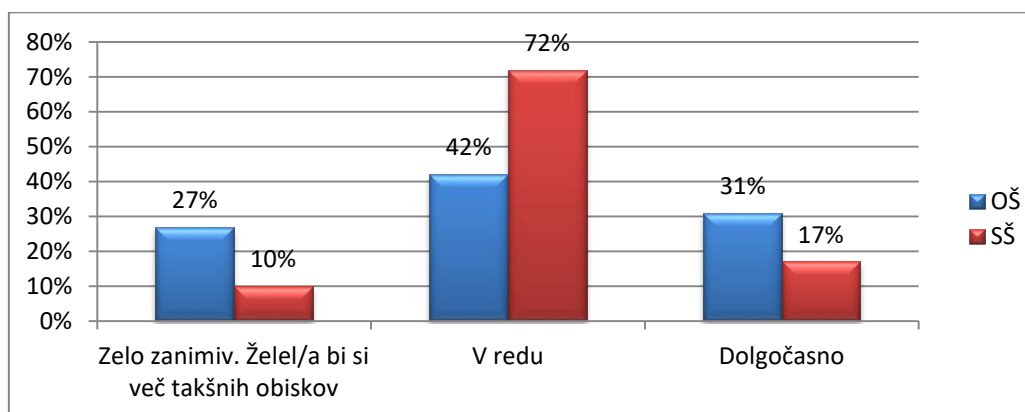

Graf 9: Ali bi se v prostem času udeležil/a katere izmed aktivnosti za mlade v splošni knjižnici, če bi bila na voljo?

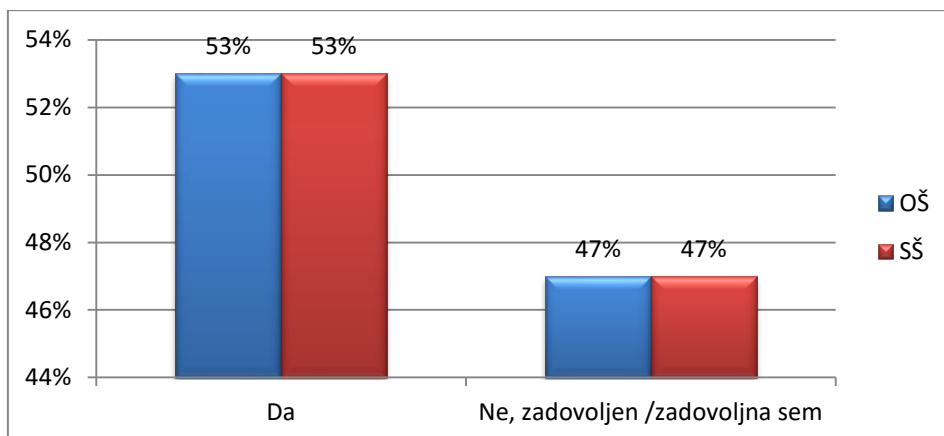
Graf 10: Ali bi se udeležila aktivnosti v knjižnici v sklopu šole (obveznih izbirnih vsebin (OIV) v srednji šoli)?

V prostem času bi se aktivnosti za mlade v splošni knjižnici glede na rezultate udeležilo 51 % osnovnošolcev in 34 % srednješolcev (Graf 9). 55 % osnovnošolcev in 52 % srednješolcev bi morda izbralo knjižnične aktivnosti kot izbirno obvezno vsebino v srednji šoli (Graf 10). Takšnih, ki bi se za vsebine zagotovo odločili je 28 % srednješolcev in 15 % osnovnošolcev.

Graf 11: Kakšen se ti je zdel obisk splošne knjižnice v okviru projekta Rastem s knjigo?

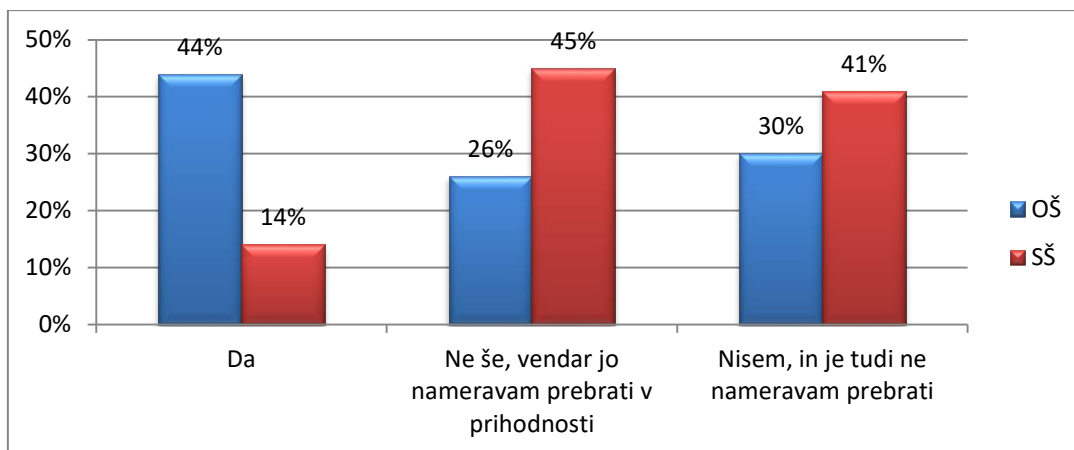
Večini udeležencev (42 % osnovnošolcev in 72 % srednješolcev) se je zdel obisk splošne knjižnice zadovoljiv, 31 % osnovnošolcev in 17 % srednješolcev meni, da je bil obisk dolgočasen, 27 % osnovnošolcem in 10 % srednješolcem pa se je obisk zdel zelo zanimiv in bi si želeli še več takšnih obiskov (Graf 11).

Graf 12: Se ti zdi, da bi bil obisk knjižnice lahko bolj zanimiv?

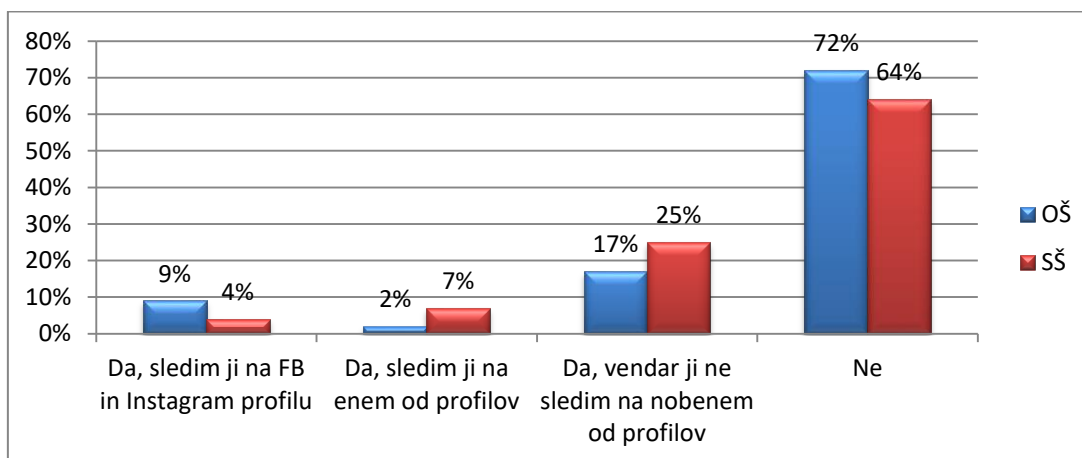
Pri vprašanju, ali so udeleženci mnenja, da bi bil lahko obisk knjižnice bolj zanimiv, je odstotek srednješolcev in osnovnošolcev pri odgovorih enak (Graf 12). 53 % osnovnošolcev in srednješolcev je mnenja, da bi bil lahko obisk v splošni knjižnici bolj zanimiv. Tisti, ki so na prejšnje vprašanje odgovorili z da, so bili povprašani po predlogu za izboljšanje izvedbe bibliopedagoške ure. Na to vprašanje je odgovorilo le 13 osnovnošolcev in 16 srednješolcev. Vsebinsko ustrezni so bili: več aktivnosti in sodelovanja učencev, vključitev več knjig v predstavitev, uporaba računalnikov, ogled več filmov, igranje računalniških igrvic, predavanje o čem bolj zanimivem, obisk znane osebe in uvedba nagradne igre za par, ki najhitreje reši nalogo iskanja gradiva v COBISS+-u. Eden izmed udeležencev je komentiral, da bi lahko izpustili ogled knjižnice in izbrali zanimivejšo temo, en srednješolec pa je menil, da sta bila ton in način govora dolgočasna.

Kar 44 % osnovnošolcev trdi, da je prebralo knjigo *Zvezde vabijo* avtorja Mihe Mazzinija, ki so jo prejeli ob letošnjem obisku splošne knjižnice v okviru projekta Rastem s knjigo (Graf 13). Knjigo *Planet, ki ne raste* avtorice Lučke Kajfež Bogataj je prebralo le 14 % srednješolcev. 45 % srednješolcev knjigo namerava prebrati v prihodnosti, kar 41 % srednješolcev pa knjige ni prebralo, niti je ne namerava prebrati v prihodnosti. Izmed osnovnošolcev namerava knjigo prebrati 26 %, 30 % pa je nima namena prebrati.

Graf 13: Si prebral/a knjigo, ki si jo prejel/a v dar ob obisku splošne knjižnice?

Čeprav ima Knjižnica Kočevje že od leta 2012 svoj profil na družbenem omrežju Facebook, od nedavno pa ima tudi svoj Instagram profil, ji na obeh profilih sledi le 9 % osnovnošolcev in 4 % srednješolcev (Graf 14). Na enem od profilov ji sledita 2 % osnovnošolcev in 7 % srednješolcev. 17 % osnovnošolcev in 25 % srednješolcev je seznanjenih z dejstvom, da ima knjižnica profile na družabnih omrežjih, vendar ji tam ne sledi, kar 72 % osnovnošolcev in 64 % srednješolcev pa za te profile sploh ne ve.

Graf 14: Ali veš, da ima Knjižnica Kočevje svoj Facebook profil in tudi svoj Instagram profil?

4 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

Rezultati raziskave, opravljene za potrebe te naloge, so potrdili, da se največji upad prostočasnega branja in obiskovanja splošne knjižnice zgodi na prehodu iz osnovne v srednjo šolo. To lahko pripišemo obsežnejšim šolskim zadolžitvam, pomanjkanju prostega časa in drugim zanimanjem, ki se pojavijo v najstniških letih (večja potreba po druženju z vrstniki itd.). Knjižnico srednješolci v glavnem uporabljajo za šolske potrebe, medtem ko osnovnošolci bolje vzdržujejo ravnovesje med uporabo knjižnice tako za prosti čas kot za potrebe šolskih obveznosti. Vendar pa mora splošna knjižnica kot kulturna ustanova in

prostor za družabne prireditve svoje aktivnosti prilagoditi tudi potrebam in zanimanjem najstnikov, saj bi na ta način lahko pridobila to občutljivo skupino uporabnikov.

Kljub temu, da (glede na rezultate) branje v prostem času med mladostniki ni priljubljena dejavnost, se zdi večini anketirancev še vedno pomembno, kar se razlikuje od rezultatov raziskave *Kultura in razred* iz leta 2012 (Blatnik, 2012) kjer je bilo kar 70 % sodelujočih mnenja, da je imelo branje v preteklosti večji pomen, kot ga ima danes in da bralne navade posameznika niso več nujen pogoj za uspešnost v družbi. Morda se to dojemanje pri novi generaciji spreminja, vendar pa mora okolica mladim stalno poudarjati pomen branja za uspešnost v življenju. Precej skladno z rezultati raziskave *Knjiga in bralci V* (Kovač, Blatnik, Rugelj, Rupar in Gregorin, 2015), ki so pokazali, da največ Slovencev prebere 4 do 10 knjig letno, največji odstotek mladostnikov, tako osnovnošolcev kot srednješolcev, na leto prebere do 5 knjig, ki niso vezane na šolo, sledi mu odstotek tistih, ki na leto ne preberejo nobene knjige, ki ni vezana na šolske obveznosti. Osnovnošolci v prostem času preberejo več knjig od srednješolcev, kar precej osnovnošolcev prebere več kot 10 knjig letno (24%), medtem ko je takšnih pol manj srednješolcev.

Splošna knjižnica je v očeh mladostnikov še vedno videna predvsem kot institucija, ki omogoča izposoja tiskanih knjig. Poleg te storitve mladostniki v splošni knjižnici koristijo predvsem uporabo računalnikov, majhen odstotek uporablja čitalnico in študijsko sobo, nekaj osnovnošolcev in srednješolcev preživi nekaj časa na foteljih ob vhodu in na mladinskem oddelku. Izposoja družabnih iger, revij, CD-jev in e-knjig je nizka. Prav tako ugotavljam, da si DVD-je (ne glede na zanimanje za filme ob obisku knjižnice v okviru Rastem s knjigo), dejansko izposoja le malo osnovnošolcev in srednješolcev. Še manjši je obisk razstav in prireditev (pri primerjavi odgovorov in dejanskega spremljanja prireditev si upam celo namigniti, da je šlo pri rezultatih ankete za družbeno zaželeno odgovore). Mladostniki uporabljajo predvsem tradicionalno knjižnično storitev (izposoja tiskanih knjig), medtem ko ostajajo storitve, ki bi bile lahko potencialno zanimive mladim (prireditve, kotiček za mlade, študijska soba, družabne igre, e-knjige), neuporabljene.

Kljub ozaveščanju o programu COBISS+ v času bibliopedagoških ur (tako v OŠ in SŠ s strani šolskih knjižničark, kot tudi ob obisku splošne knjižnice v okviru projekta Rastem s knjigo), kar 91 % osnovnošolcev in osnovnošolk trdi, da COBISS+-a ne pozna oziroma se na strani ne znajde, to pa trdi tudi 33 % srednješolcev oz. srednješolk. Največji delež srednješolcev sicer pravi, da COBISS+ pozna, vendar ga ne uporablja, ker nima potrebe po tem. Le 9 % srednješolcev/srednješolk in 4 % osnovnošolcev/osnovnošolk v okviru COBISS+-a uporablja

tudi storitev Moja knjižnica, preko katere si sami rezervirajo in podaljšujejo gradivo. Nepoznavanje COBISS+-a se mi zdi za osnovnošolce manj nenavadno, saj na to temo v okviru šole in učnega načrta nimajo veliko bibliopedagoških ur, pa tudi njihove šolske naloge in referati ne zahtevajo še veliko samostojnega iskanja gradiva in vključevanja ter navajanja različnih pisnih virov. Tudi ob urah Rastem s knjigo v splošni Knjižnici Kočevje v letošnjem šolskem letu (2017/18) za večino razredov sedmošolcev zaradi krajšega obiska ter vključitve reševanja Mega kviza ni bilo izvedeno samostojno iskanja gradiva po COBISS+-u, poleg tega so šolske knjižničarke podale informacijo, da so se iskanja po COBISS+-u že učili. Tako sem COBISS+ samo omenila in na kratko demonstrirala iskanje. Praktično nalogo iskanja je dobil le en osnovnošolski razred, ki je za knjižnični obisk predvidel več časa. Bolj presenetljivo je, da je odgovor, da COBISS+-a ne pozna, izbrala tretjina srednješolcev, ki so vsi uspešno opravili praktično nalogo iskanja po COBISS+-u in po knjižnici. Glede na odziv bom za ure obiska splošne knjižnice v prihodnjem šolskem letu predvidela več praktičnega iskanja po COBISS+-u za OŠ in SŠ, saj je to dandanes res pomembna informacijska spretnost. Učenci si očitno tega tudi želijo, glede na to, da so ob vprašanju o izboljšavah izvedbe bibliopedagoške predlagali, da bi si želeli več sodelovanja in aktivnega dela.

Rezultati ankete so pokazali, da bi izmed aktivnosti, ki bi jih Knjižnica Kočevje lahko organizirala za mlade, anketirance in anketiranke na splošno najbolj zanimali filmsko-literarni večeri. Srednješolce bi zanimala tudi predavanja za mlade, osnovnošolci pa so bili bolj zainteresirani za druženja ob družabnih igrah in kvizih ter za likovne delavnice. Manj interesa so tako osnovnošolci kot srednješolci pokazali za literarne delavnice, knjižni klub za mlade, medgeneracijsko sodelovanje (branje mlajšim ali starejšim), bibliopedagoška predavanja in za poletno bralno značko. Nasprotno predvidevanjem, da bi se večina dijakov odločila za obisk prirediteljev v splošni knjižnici, če bi lahko ure uveljavil kot OIV aktivnosti, rezultati kažejo, da bi kar polovica izprašanih osnovnošolcev in tretjina srednješolcev aktivnosti za mlade v splošni knjižnici obiskala v prostem času. V kolikor so mladostniki odgovarjali iskreno, bi bilo aktivnosti v prihodnosti smiselno organizirati, vendar moramo (glede na izkušnje) upoštevati, da bi bila dejanska udeležba verjetno precej nižja (upoštevati je potrebno tudi, da kar nekaj srednješolcev izhaja iz drugih krajev, kar bi jim otežilo obisk v popoldanskem času). Dobro bi bilo, če bi bile aktivnosti dobro oglaševane v šolah (s plakati, pa tudi s strani učiteljev in profesorjev) ter na družabnih omrežjih.

Pripravo ur z mladostniki v okviru projekta Rastem s knjigo ocenjujem kot uspešno, pohvalili so me tudi spremljajoči učitelji, profesorji in knjižničarke. V prihodnje bi lahko za

natančnejšo evalvacijo tudi zanje pripravili vprašalnike o oceni obiskov. Med obiskom sem sicer dobila vtis, da bom učence in dijake, ki že imajo negativen odnos do knjižnic in branja, zelo težko prepričala v nasprotno, medtem ko navdušenih bralcev v to ni potrebno prepričevati. Mladostniki so obisk Knjižnici Kočevje večinoma ocenili z »V redu«, slabi tretjini osnovnošolcev in slabi petini srednješolcev pa se je obisk zdel dolgočasen. Dobri četrtini osnovnošolcev se je obisk zdel zelo zanimiv in bi si želeli še več takšnih obiskov, kar je označilo bolj malo srednješolcev. Dobra polovica srednješolcev in osnovnošolcev je bila mnenja, da bi bil lahko obisk v splošni knjižnici bolj zanimiv. Od podanih predlogov za izboljšanje ur v prihodnosti sem se odločila upoštevati naslednje: več aktivnosti in sodelovanja učencev in uvedba nagradne igre za par, ki najhitreje reši nalogo iskanja gradiva v COBISS+-u. Prav tako bom poskušala izboljšati ton in način govora.

Čeprav ima knjižnica Kočevje že od leta 2012 svoj profil na družbenem omrežju Facebook, od nedavno nazaj pa ima tudi svoj Instagram profil, rezultati pričajo, da večina mladostnikov za te profile sploh ne ve. V prihodnosti bo potrebno povečati oglaševanje profilov knjižnice na družbenih medijih ter samo aktivnost knjižnice.

Glede na rezultate raziskave *Knjiga in bralci V* (Kovač, Blatnik, Rugelj, Rupar in Gregorin, 2015) je z 42 % najpomembnejši dejavnik, ki vpliva na bralne navade domače okolje (odnos, navade in vzgoja staršev in sorodnikov), na drugem mestu (35 %) so šola z obšolskimi dejavnostmi in fakulteta (učitelji, profesorji, sošolci, Bralna značka, Cankarjevo priznanje itd., precej manjši odstotek anketirancev je večji pomen pripisoval vplivu prijateljev in znancev (10 %) ter samoiniciativi, zanimanju ter želji po znanju (9 %). Raziskava o bralni motivaciji v šoli (Pečjak, Bucik, Gradišar in Peklaj, 2006) je pokazala neposredno povezavo med kompetentnostjo za branje in bralno uspešnostjo. Upad bralne kompetentnosti je očiten pri fantih na predmetni stopnji, kar povezujejo s tem, da dekleta pogosteje preberejo besedila, ki jih določi učitelj in s tem urijo svojo bralno kompetentnost in so za to tudi pogosteje nagrajena. Izkazalo se je, da so dekleta veliko bolj notranje motivirana od fantov. V uri ali dveh je zelo težko nad branjem navdušiti mladostnike, ki imajo do branja negativen odnos, ki ga oblikujejo zaradi nekompetentnosti za branje, premajhne spodbude s strani staršev, učiteljev in okolice in pa zaradi pomanjkanja notranje motivacije. S svojo predstavitvijo pri Rastem s knjigo sem želela vzbuditi notranjo motivacijo z navajanjem pozitivnih učinkov branja, z vključevanjem slik mladostnikov s knjigo, s katerimi bi se lahko poistovetili (npr. slavne osebnosti, nasmejani, zadovoljni najstniki itd.) ter pozitivnim odnosom do branja, knjig in knjižnic. Bralno motivacijo je potrebno spodbujati vse od najzgodnejših let

(osveščanje staršev o pomenu privzganja pozitivnega odnosa do branja ter bralnih navad, pravljicne urice, spodbujanje bralne motivacije s strani učiteljev skozi šolska leta – ustvarjanje kompetentnih bralcev) ter jo nato skozi najstniška leta vzdrževati in negovati (spodbuda knjižnice in sodelovanje s šolami – spodbujanje interesov za obisk knjižnice in branje). Otrok potrebuje posrednika, ki mu bo branje privzgojil, ki bo most med njim in knjigo in ki mu bo pokazal pomen branja ter ga spremljal do konca procesa vzgoje v bralca, vse dokler ne bo dosegel bralne avtonomije (Sarto, 2015).

Knjižnica bi lahko z raznimi aktivnostmi poleg notranje motivacije zbudila tudi zunanjo motivacijo z raznimi igrami, ki spodbujajo tekmovalnost med učenci. Pri Rastem s knjigo sem učencem in dijakom omenila družabno omrežje Goodreads, namenjeno bralcem knjig, in jim predstavila vnašanje prebranih knjig na uporabniški profil ter sodelovanje v letnem bralnem izzivu, ki ga vsako leto organizirajo na strani, pri katerem lahko »tekmuješ« s svojimi prijatelji v številu prebranih knjig v enem letu. Podoben bralni izziv bi lahko postal tudi ena izmed motivacijskih aktivnosti splošne knjižnice. Pomembno je, da gradimo skupnost bralcev zaradi učinkov, ki jih ima lahko skupina na posameznika. Ob takšni skupini lahko tudi manj navdušeni bralci spoznajo, da branje lahko nudi užitek, kar jih lahko spodbudi k branju. Pri predstavitvi splošne knjižnice je koristno mladostnikom predstaviti čim več raznovrstnega gradiva, ki lahko vzbudi zanimanje ljudi z različnimi interesi (npr. stripi, revije, tehnika, računalništvo, lepota in zdravje, duhovna rast, znanstveno-fantastični, ljubezenski, kriminalni romani itd.) (Pečjak, Bucik, Gradišar in Peklaj, 2006).

Organizacija aktivnosti za mlade v Knjižnici Kočevje bi bila nedvomno koristna in potrebna, saj je kulturna vzgoja mladih nujna za oblikovanje inteligentne, vedoželjne in empatične družbe. Vendar so splošne knjižnice pri organizaciji podobnih aktivnosti omejene z zasedenostjo osebja in finančnimi zmožnostmi. Priporočen bi bil cikel dogodkov za mlade skozi celo šolsko leto, enkrat na teden ali na dva tedna, v katerega bi izmenično vključili različne aktivnosti, ki jih priporoča Ameriško združenje knjižničnih storitev za otroke ALSC (glej podpoglavje 2.3.2 Knjižnice doma in po svetu).

5 VIRI IN LITERATURA

Association for Library Service to Children. (2018). *Programs for school-aged kids*. Chicago:

American Library Association. Pridobljeno 5. 4. 2018 s spletne strani:

<http://www.ala.org/alsc/kickstart>

Anderson, J. (2004). Educating Generation Zzz ..? *Phi Kappa Phi Forum*, 84(4), 59–60.

Bolčina, N. (2003). *Bibliopedagoška ura v 1. razredu osnovne šole*. Diplomsko delo.

Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Božič, K. (1999). *Bibliopedagoška ura v osnovni šoli: učne priprave od 1. do 8. razreda*.

Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Blatnik, A. (2012). Symbolic capital of Slovenian reading, *Družboslovne razprave*, 28(71), 83–92.

Dolenc, D. (2018, 24. januar). Prihod generacije Z [blog zapis]. *Psihologija dela*. Pridobljeno 10. 4. 2018 s spletne strani: <https://psihologijadela.com/2018/01/24/prihod-generacije-z/>

Evans, M.D.R., Kelley, J., Sikora, J. in Treiman, D. J. (2010). Family scholarly culture and educational success: Books and schooling in 27 nations. *Research In Social Stratification And Mobility*, 28(2), 171–197. doi:10.1016/j.rssm.2010.01.002

Geck, C. (2006, 19. februar). *The Generation Z Connection: Teaching Information Literacy to the Newest Net Generation*. Nashville, TN: RedOrbit.com. Pridobljeno 15. 3. 2018 s spletne strani:

https://www.redorbit.com/news/technology/397034/the_generation_z_connection_teaching_information_literacy_to_the_newest/

Generacijske razlike na delovnem mestu. (2017). Wikipedija, prosta enciklopedija.

Pridobljeno 16.3.2018 s spletne strani:

https://sl.wikipedia.org/wiki/Generacijske_razlike_na_delovnem_mestu

Ilin, I. in Shestova, T. (2014). Z-Generation. *Value Inquiry Book Series*, 276, 500.

JAK RS. (2015). Rastem s knjigo. Pridobljeno 1.5.2018 s spletne strani:

<http://www.jakrs.si/bralna-kultura/rastem-s-knjigo/>

Kaiser J. in Quandt T. (2016). Book Lovers, Bibliophiles, and Fetishists: The Social Benefits of Heavy Book Usage. *Psychology of Popular Media Culture*, 5(4), str. 356–371.

doi:10.1037/ppm0000077

Kingston, A. (2014). Get ready for Generation Z. *Maclean's*, 127(28), 42–45.

Kovač, M., Blatnik, A., Rugelj, S., Rupar, P. in Gregorin, R. (2015). *Knjiga in bralci V: Bralna kultura in nakupovanje knjig v Sloveniji*. Ljubljana: UMco.

Marincelj, P (2015). *Diplomski večeri v Knjižnici Kočevje*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

- Mumel, D. (2009). Ali poznamo svoje okolje in uporabnike?: marketinški pogled na knjižnice. V M. Ambrožič in D. Vovk (ur.), *Knjižničarji in knjižnice: dodana vrednost okolju: zbornik referatov* (str. 169–176). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Pečjak, S., Bucik, N., Gradišar, A., in Peklaj, C. (2006). *Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Pompe, A. (2016, 24. februar). *Generacija Z: značilnosti generacije, rojene med letoma 1995 in 2010*. Ljubljana: Citymagazine. Pridobljeno 6. 4. 2018 s spletne strani: <http://citymagazine.si/clanek/generacije-z-znacilnosti-generacije-rojene-med-leti-1995-in-2010/>
- Pušnik, A., Časurović, S. in Bonajo, J. (2013). *Se generacija »Z« uči v spletni učilnici?*. Raziskovalna naloga. Celje: Osnovna šola Frana Kranjca. Pridobljeno 14.3.2018 s spletne strani: <http://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4201303617.pdf>
- Sarto, M. (2015). *Strategije motiviranja za branje: z izkušnjami slovenskih motivatorov in motivatorjev*. Medvode: Malinc.
- Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018-2028)*. (2018). Ljubljana: Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. Pridobljeno 2. 11. 2017 s spletne strani: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Direktorat_za_kulturno_dediscino/Knjiznicna_dejavnost/2018/NSKD_PRIPOROCILA_splosne_knjiznice_2018-2028_objava.pdf

6 PRILOGE

PRILOGA 1: Anketni vprašalnik o zanimanju za knjižnične dejavnosti pri mladih

XSPOL - Spol:

- Moški
- Ženski

Q1 - Kako pogosto obiskuješ splošno knjižnico?

- Najmanj enkrat na mesec.
- Vsaj enkrat na tri mesece.
- Vsaj enkrat na pol leta.
- Najmanj enkrat na leto.
- Manj kot enkrat na leto.

Q2 - Ali rad/a bereš v prostem času?

- Da.
- Ne.

Q3 - Se ti zdi branje pomembno?

- Da.
- Ne.

Q4 - Ali knjižnico večinoma uporabljaš za šolske potrebe ali za prosti čas?

- Šolske potrebe.
- Prosti čas.
- Oboje enako.

Q5 - Koliko knjig (ki niso vezane na šolo) na leto prebereš v prostem času?

- nič
- do 5 knjig
- 5 do 10 knjig
- 10 do 20 knjig
- več kot 20 knjig

Q6 - Označi, katere storitve v splošni knjižnici uporabljaš:

Možnih je več odgovorov

- izposoja knjig
- izposoja e-knjig
- izposoja DVD-jev
- izposoja revij, družabnih iger, CDjev
- uporaba računalnikov
- uporaba študijske sobe
- uporaba čitalnice
- uporaba kotička za mlade (fotelji ob vhodu in na mladinskem oddelku)
- ogled razstav in obisk prireditev

Q7 - Ali poznaš in uporabljaš storitve, ki jih omogoča COBISS+?

- Ne poznam. / Ne najdem se.
- Poznam, a ne uporabljam, ker ne rabim.
- Uporabljam COBISS+ za iskanje gradiva v svoji knjižnici.
- Uporabljam COBISS+ in storitev Moja knjižnica, kjer si sam/a rezerviram in podaljšujem gradivo.

Q8 - Označi, katere izmed aktivnosti za mlade v splošni knjižnici bi te zanimale.

Možnih je več odgovorov

- predavanja za mlade
- literarne delavnice
- likovne delavnice
- bibliopedagoško predavanje (učenje COBISS+-a, iskanja po bazah podatkov, iskanje gradiva po knjižnici ...)
- druženja ob družabnih igrah / kvizih
- bralni klub za mlade
- filmsko - literarni večeri
- poletna bralna značka
- medgeneracijsko sodelovanje - branje mlajšim ali starejšim

Q9 - Ali bi se v prostem času udeležil/a katere izmed aktivnosti za mlade v splošni knjižnici, če bi bila na voljo?

- Da.
- Ne.

Q10 - Ali bi se udeležila aktivnosti v knjižnici v sklopu šole (OIV (obveznih izbirnih vsebin) v srednji šoli)?

- Da.
- Ne.
- Mogoče.

Q11 - Kakšen se ti je zdel obisk splošne knjižnice v okviru projekta Rastem s knjigo?

- Zelo zanimiv. Želel/a bi si več takšnih obiskov.
- V redu.
- Dolgočasno.

Q12 - Se ti zdi, da bi bil obisk knjižnice lahko bolj zanimiv?

- Da.
- Ne, zadovoljen /zadovoljna sem.

IF (2) Q12 = [1] (Da.)

Q13 - Imaš idejo, kako bi bila lahko predstavitev boljša?

Q14 - Si prebral/a knjigo, ki si jo prejel/a v dar ob obisku splošne knjižnice?

- Da.
- Ne še, vendar jo nameravam prebrati v prihodnosti.
- Nisem, in je tudi ne nameravam prebrati.

Q15 - Ali veš, da ima Knjižnica Kočevje svoj Facebook profil in tudi svoj Instagram profil?

- Da, sledim ji na FB in Instagram profilu.
- Da, sledim ji na enem od profilov.
- Da, vendar ji ne sledim na nobenem od profilov.
- Ne.